

BUITEN

13^E JAARGANG N^O. 34

ZATERDAG 23 AUGUSTUS 1919.

Foto C. Steenberg

AAN DEN GRIMBURGWAL TE AMSTERDAM.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

AAN DEN GRIMBURGWAL TE AMSTERDAM, ILLUSTRATIE BLZ. 397	
BROEDERSCHAP, (33), DOOR JOHN GALSWORTHY	398
SCHATKAMEREN DER NATUUR, DOOR G.	399
HET STERVENDE HEIDELBERGER SLOT (SLOT), DOOR G.	
WIJGMANS, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 400—403
TWENTSCHE SAMENSpraak, DOOR D. R.	BLZ. 403
DE WIL DER BUURT, NAAR HET SPAANSCH VAN JOSÉ	
FRANCES, DOOR M. VAN RAALTE	403
INDISCHE SPEELTUIGEN (VERVOLG), DOOR JOH. F. SNEL-	
LEMAN, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 404—407
HET OPEN VENSTER (15), UIT HET ENGELSCHE VAN E.	
TEMPLE THURSTON, VERTAALD DOOR A. ZWARTS	BLZ. 406
NEDEELANDSCHE KASTELEN, UIT VLIEGTUIGEN GEFO-	
TOGRAFEERD, ILLUSTRATIE	408

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men geeve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

BROEDERSCHAP

DOOR JOHN GALSWORTHY.

33)

Uit het Engelsch vertaald door Leny Grondel—Chotzen.

STEPHEN trok een oud fluweelen jasje aan, dat al over een stoel voor hem gereed hing en stak zijn pijpje op, wat hij nooit in zijn officiële dinerkleeren wilde doen. Toen ging hij naar het kabinet aan zijn rechterhand en opende dit. Glimlachend stond hij daar en nam de munten een voor een ter hand. In deze speciale lade lagen zeer zeldzame exemplaren van het Byzantijnsche vorstenhuis. Hij merkte niet, dat Cecilia zachtjes binnen was gekomen en stil naar hem keek. Twijfelend scheen zij op dat oogenblik te overwegen of zij hem, die daar bij zijn andere geheime liefde stond, waarmede hij zoo menig avonduur doorbracht, wel of niet beminde.

Het groen baaien lapje, dat het laadje bedekte, viel op den grond. Plotseling zei Cecilia:

„Stephen, ik heb het gevoel, alsof ik Vader moet zeggen, waar dat meisje is.”

„Lieve kind,” antwoordde hij op eigenaardigen toon, „je wilt dat onverkwikkelijk onderwerp toch zeker niet weer ter sprake brengen.”

„Maar ik zie het hem aan, dat hij werkelijk niet de oude is. Hij ziet er zoo vreeselijk afgevalen en witjes uit.”

„Hij moest dat zwemmen in de Serpentine opgeven. Op zijn leeftijd wordt zoo iets belachelijk en een ander meisje zal toch even goed voldoen, dunkt me.”

„Hij schijnt er zijn zinnen op gezet te hebben speciaal haar bij zich te weten.”

Stephen haalde zijn schouders op. Eens was het hem overkomen, dat hij erbij tegenwoordig was geweest, toen mijnheer Stone een paar bladen van zijn manuscript voorlas. Nooit had hij dat ellendig halfuurtje kunnen vergeten. „Die idiote wauweltaal,” — zooals hij naderhand aan Cecilia had gezegd — „had nog lang daarna als koude lijnzaadpap kil en zwaar op zijn hersens gedrukt.” De vader van zijn vrouw was „een dwaas” en misschien zelfs erger nog dan dat, misschien was hij niet heelemaal „snik”, maar dat kon zijn arme vrouw niet helpen. Toch deed elke zinspelning op mijnheer Stone's buitengewone wezen Stephen pijnlijk aan; ook had hij het voorval onder het avondmaal nog niet vergeten.

„Het schijnt, dat hij erg op haar gesteld is,” mompelde Cecilia.

„Maar dat is op zijn leeftijd idioot!”

„Misschien is juist zijn ouderdom oorzaak, dat hij het gemis dubbel zwaar voelt. Op dien leeftijd maakt zich elke verandering pijnlijk kenbaar.”

Stephen schoof het laadje weer dicht. Met dat gebaar gaf hij een vast besluit te kennen.

„Kijk eens, beste kind, laten we de zaak van een gezond standpunt bekijken. Natuurlijk moet je vriendelijk en welgezend tegen-

over de mensen staan, maar tevens is het onze plicht binnen zekere grenzen te blijven.”

„Ja,” antwoordde Cecilia, „maar hoe loopen die grenzen?”

„De zaak had van het begin af aan anders aangepakt moeten worden. Tot op zekere hoogte is dat alles heel mooi, maar daarna wordt het bepaald onzinnig. Je moet elk persoonlijk contact met dat soort lui vermijden. Er zijn genoeg verenigingen, waarvan je de bemiddeling kunt inroepen en waardoor je veel betere resultaten bereikt.”

Cecilia hield haar oogen neergeslagen, alsof zij hem geen inzicht van haar eigen gedachten wenschte te geven.

„Het lijkt me zoo vreeselijk toe,” zei ze eindelijk. „En Vader is niet als andere mensen...”

„Hierin ben ik het volkomen met je eens,” antwoordde Stephen droogjes. „Vanavond hadden wij daarvan o.a. een schitterend bewijs. Maar Hilary en je zuster zijn wél zoo. Daarom is het ook absoluut tegen mijn zin, dat Thyme in die buurten rondwaalt. Vanavond kon je het gevolg daarvan eens zien. Het feit, dat dat kindje door het gedrag van dien man tegenover zijn vrouw gestorven is en dit gedrag weer door het vertrek van dat model is uitgelokt, is hoogst weerzinwekkend.”

Bij het hooren van deze woorden keek Cecilia hem doodelijk verschrikt aan. „Daaraan heb ik nog heelemaal niet gedacht! Dan zouden wij voor den dood van dat wurmpje verantwoordelijk zijn, want wij hebben Hilary aangeraden een andere kamer voor het modelletje te zoeken!”

Sprakeloos staarde Stephen haar aan. Het berouwde hem grondig, dat hij door zijn gewoonte de zaak logisch te beschouwen, haar de feiten zoo duidelijk had bloot gelegd.

„Ik begrijp niet, wat hier iedereen bezielt!” barstte hij met verholten drift uit. „Wij — daarvoor verantwoordelijk! Mijn hemel — omdat wij Hilary een goeden raad gaven! Wat zal ik straks weer moeten hooren!”

Cecilia wendde zich naar den uitgedoofden haard.

„Thyme heeft me over dat stumperdje gesproken, dat zoo ongelukkig aan zijn eind is gekomen. Het is verschrikkelijk, Stephen, en ik kan het gevoel, dat wij er ook schuldig aan zijn, niet van me afschuiven. Wij... wij zijn er ook in betrokken.”

„Waarin zijn wij betrokken?”

„Ik weet het niet... Ik heb een gevoel alsof ik behekt ben!”

Bedaard legde Stephen zijn hand op haar arm.

„Maar lieve vrouw,” zei hij kalm, „ik had niet in het minst vermoed, dat je je zoo van streek zou maken. Weet je wat? Morgen is het Donderdag en kan ik zorgen, dat ik om drie uur klaar ben. We gaan dan met een auto naar Richmond en spelen een paar rondjes.”

Cecilia beefde. Een oogenblik scheen het, dat zij in tranen zou uitbarsten. Kalmeerend streelde Stephen's hand haar schouder. Cecilia maakte hieruit op, dat hij bang was voor een gemoedsuitbarsting en bedwong zich daarom.

„Dan zullen we een heel prettigen middag hebben, Stephen,” zei ze ten slotte.

Stephen herademde.

„Over je vader behoef je je niet bezorgd te maken, liefste,” zeide hij kalm. „In een of twee dagen is hij alles weer vergeten. Hij gaat zóó heel en al in zijn boek op. Kom, ga nu naar bed. Ik kom zoo meteen.”

Voordat zij de kamer uitging, keek Cecilia nog eens om. Hoe vreemd was die blik, dien Stephen wellicht met opzet ontweek. Spot, bijna haat, school daarin en toch ook dankbaarheid, omdat hij haar had belet aan haar gevoel toe te geven en haar deze maal weer had geholpen zich zelf te beheerschen. Toch gaf zij met dien blik ook te kennen, dat zij zijn mannelijke weigering om in haar weeke stemming te worden betrokken, duidelijk doorzag en dat zij dit half en half bewonderde. Dit alles was in dien blik uitgedrukt, zelfs meer dan dat. Toen ging zij heen.

Stephen keek even naar de deur en, zijn lippen samenklappend, fronste hij de wenkbrauwen. Wijd wierp hij het raam open en genoot met diepe teugen van de frissche avondlucht.

„Als ik niet oppas,” dacht hij, „zal ze nog in die ellendige geschiedenis worden betrokken. Ik was een ezel, dat ik er ooit een woord met Hilary over heb gerept. Ik had me heelemaal buiten die zaak moeten houden. Als ze nu maar morgen weer de oude is!”

Daarbuiten, onder het donker gebladerde van de Square, in het onzeker licht van den smallen maansikkel, gaven twee katten aan hun verlangen naar elkaar uiting. Hun wilde hartstochtkreten stegen in de welriekende avondlucht op als een kreet van het donkere mensdom in de wildernis van schemerende straten. Met een rilling van afschuw sloot Stephen, wiens zenuwen uitgeput waren, met een smak het raam.

HOOFDSTUK XXVIII.

HILARY HOORT DEN KOEKOEK ROEPEN.

Niet alleen Cecilia merkte op, dat mijnheer Stone er in die dagen heel zwak uitzag.

De onstuimige kracht, die elk jaar weer de wereld bezoekt en met zijn zacht doorzettingsvermogen sneeuwvlokken en hun donkere schaduwen verdrijft, door alle aardkorsten en omhulsels heen dringt en de aarde in een wilde omhelzing omvangen houdt, deze wilde kracht, die in zooveel vormen verandering te weeg brengt en met zijn millioenen sprongen vlug als een zwaluw en als de pijlsnelle regenval alles tot een zoeten wedstrijd aanspoort, — deze

wilde kracht, die in het leven de Lente wordt gedoopt, had zich ook van mijnheer Stone meester gemaakt. Zij giste en borrelde in hem als jonge wijn in een oude flesch. Hilary, die ook de betoovering van de lente onderging en den ouden heer elken morgen bespiedde, wanneer deze laatste met een ruwen badhanddoek gewapend, zich naar de Serpentine begaf, vroeg zich telkenmale af, of deze oude man niet den geest zou geven als hij in het kille water van de Serpentine onderdompelde, die geest, die op het punt scheen het teer omhulsel te verbreken.

Vier dagen waren verlopen na het onderhoud, waarbij hij van het model afscheid had genomen en in zijn huis scheen het leven zich weer in dezelfde rust te verheugen, waarvan het voor den onrechtmatigen inval van de ruwe buitenwereld genoot. De doorschijnend witte gelaatskleur van mijnheer Stone was het eenig doorslaand bewijs, dat er een rustverstoring had plaats gegrepen. Dit en nog eenige bepaalde gevoelens, waarover het diepste stilzwijgen in acht werd genomen, was alles.

Op den morgen van den vijfden dag — toen hij zag hoe de oude man over de tegels in den tuin struikelde — haastte Hilary zich met zijn toilet en volgde zijn schoonvader. Hij haalden den ouden heer juist in, terwijl hij onder de toortsen der bloeiende kastanjeboomen met moeite voortwandelde, terwijl een hagelbui de gebogen gestalte met witte korrels bestrooide. Zonder begroeting, want met die vormen had de oude heer reeds lang afgedaan, liep Hilary naast hem voort en zeide:

„Maar, het is toch zeker niet uw bedoeling om bij een hagelbui te zwemmen. Sla dat bad eens een enkelen keer over. U ziet er niet zoo goed uit als anders.”

Mijnheer Stone schudde het hoofd en een gedachte uitwerkend, waarmede hij zich klaarblijkelijk voor Hilary's tusschenkomst had bezig gehouden, merkte hij op:

„Het gevoel, dat de mensch met den naam „eer” betitelt, is van twijfelachtig gehalte. Ik heb tot nu toe geen kans gezien om het in verband te brengen met de Algemeene Verbroedering.”

„Hoe meent u dat?”

„Zoover als het in standvastigheid aan een zeker beginsel zetelt, zou men het waardig mogen keuren om in overweging te nemen. Maar nu ontstaat de moeilijkheid als wij den aard van dat beginsel nader beschouwen. Er is een nest met jonge lijsters in den tuin. Ik heb opgemerkt, dat, als een van haar een wurm vindt, haar gehechtheid aan haar beginsel van zelfbehoud haar verbiedt het wurmpje met een van de andere jonge lijsters te deelen.”

De oogen van mijnheer Stone staarden in de verte.

„Ik vrees, dat het ook zoo met de eer gaat,” ging hij voort. „In die dagen keken mannen naar de vrouwen, zooals lijsters de wormen bekijken.”

Hij stopte, daar hij klaarblijkelijk naar een woord zocht en met een flauwen glimlach vroeg Hilary hem:

„En van welk standpunt bekeken de vrouwen de mannen?”

Verbaasd zag mijnheer Stone hem aan. „Ik wist niet, dat je naast me liep,” zei hij. „Voor het bad moet ik elken hersenarbeid vermijden.”

Zij hadden de laan overgestoken, die de Gardens van het Park scheidde, en daar Hilary bemerkte, dat mijnheer Stone reeds het water zag, waarin hij wilde baden en nu voor niets anders oog had, hield hij bij een eenzaam berkje de wacht. Dit bevallige, in het wild opgroeiend boompje, dat den langen winter daar naakt had gestaan, hulde zich nu in zacht-groene sluiers. Hilary leunde tegen den kalen, parelachtigen stam aan. Daar beneden stroomde het kille water, nu grijs, dan weer blauw en daartusschen bewogen zich de lichte vormen van een vijftien, twintig zwemmers. Terwijl hij daar rillend in den killen morgenwind stond, brak de zon door en bescheen zijn handen en wangen. En plotseling hoorde hij duidelijk, hoewel van uit de verte, het geluid, dat meer dan een ander het hart der menschen ontroert: „Koekoek, koekoek!”

Nog vier keer weerklonk die onverwachte roep. Van waar was deze onbezonnen, grijze vogel naar de groote stad van menschen en schaduwen gevlogen? Waarom kwam hij met zijn pijlsnelle vlucht en spottende roep om het hart der menschen te doordringen en met pijn te vervullen? Daar buiten de stad waren boomen genoeg, donkere boomholten en dicht opeen groeiende bremstruiken, die juist nu in vollen bloei stonden, vanwaar hij den voortgang der lente kon bespieden. Welke plotselinge gril bewoog dezen vogel hierheen te komen en zijn koekoeksroep voor iemand te verkondigen, die reeds met de Lente van het leven had afgerkend?

Met pijn in het hart wendde Hilary zich van dien ver verwijderden vogel af en liep naar het water toe. Mijnheer Stone zwom daar, doch zoo langzaam, met zoo moeilijke, krachteloze slagen, als wellicht nooit een mensch heeft gezwommen. Slechts zijn zilverwit hoofd en zijn magere armen, die het water met een zwakke beweging doorklieften, waren zichtbaar. Plotseling verdween hij. Slechts ongeveer tien Meter was hij van den oever verwijderd en Hilary, die zich verontrust voelde, omdat de tengere gestalte niet weer aan de oppervlakte verscheen, sprong in den stroom. Het water was niet diep. Mijnheer Stone, die op den bodem lag, spande al zijn krachten in om boven te komen. Hilary pakte hem bij zijn zwempak beet, trok hem zoo naar boven en hielp hem naar den oever toe. Toen zij den wal hadden bereikt, kon de oude heer ternauwernood op zijn beenen staan. Met behulp van een politieagent hulde Hilary hem in verschillende kleedingstukken en hielp hem een rijtuig in. De oude heer had zijn krachten nu weer gedeeltelijk herwonnen, maar scheen er zich nog niet van bewust, wat er met hem was gebeurd.

„Ik was er niet zoo lang in als anders,” overpeinsde hij gedurende den rit.

„Ik geloof toch van wel.”

Verward keek mijnheer Stone rond.

„Het vreemde is, dat ik me heelemaal het oogenblik niet kan herinneren, dat ik er uit ben gekomen.”

Hij sprak niet meer totdat de koetsier hem uit het rijtuig hielp.

„Ik wil dien man iets geven. In mijn kamer ligt een halve crown.”

„Ik zal het geld halen,” zei Hilary.

Mijnheer Stone, die hevig beefde nu hij weer op den grond stond, wendde zich tot den koetsier.

„Niets in de natuur is edeler dan het paard,” zei hij. „Zorg goed voor je paard, koetsier.”

De koetsier tikte tegen zijn hoed. „Dat zal ik doen, mijnheer,” antwoordde hij.

Zonder Hilary's hulp, die echter vlak naast hem liep, zorgvuldig op hem lettend, bereikte mijnheer Stone zijn kamer. Als in het blinde tastend, alsof hij de voorwerpen niet goed onderscheidde, liep mijnheer Stone voort.

Hilary, die ook van de kou rilde, haastte zich naar Bianca's kamer. Zij kwam juist naar beneden en was zeer verbaasd haar man daar druipnat voor zich te zien. Toen hij haar het geval had uiteengezet, legde zij haar hand op zijn schouder.

„En wat wil je nu doen?”

„Een warm bad en een verwarmende drank is alles, wat ik noodig heb. Hij zal je zorgen nu dringender noodig hebben.”

Hilary begaf zich naar de badkamer, waar Miranda al zat, een poot opgeheven. Haar lippen vast op elkaar geklemd, rende Bianca de trap af. Verschrikt door Hilary's verhaal zou zij zijn nat lichaam in haar armen hebben geklemd als de geest van onnoemelijke oogenblikken niet tusschen hen in had gestaan. Zoo vervloog ook dit oogenblik en werd zelf tot een geest.

Tot zijn groot misnoegen was mijnheer Stone er niet in geslaagd om tien uur weer zijn werk te hervatten. Daar hij hiertoe absoluut onbekwaam was omdat hij niet eens kon zitten, had hij zijn voornemen te kennen gegeven hiermede tot half vier te wachten. Dan wilde hij opstaan omdat hij tegen vier uur het jonge meisje verwachtte. Daar hij hardnekkig weigerde een geneesheer te consulteren of zijn temperatuur te laten opnemen, was het onmogelijk na te gaan hoeveel graden koorts hij had. Zijn wangen, die juist boven de dekens te voorschijn kwamen, waren donkerder gekleurd dan wel natuurlijk was en ook zijn oogen, die op het plafond waren gericht, schitterden met een verdachten glans. Tot groot verdriet van Bianca, die zoover mogelijk van hem verwijderd zat opdat hij haar niet kon zien en niet zou denken, dat zij hem een dienst bewees, werkte hij hardop zijn gedachten uit.

„Woorden — woorden — zij hebben de verbroedering onmogelijk gemaakt!”

Bianca rilde terwijl zij naar die geheimzinnige woorden luisterde. „In die dagen van woorden noemden zij het de dood — de bleeke dood — mors pallida. Zij zagen dat als een reusachtig granieten blok boven hun hoofd zwevend en langzaam, onvermijdelijk neerkomend. Sommigen, die bij dien aanblik hun gezicht ophieven, beefden van smart en wachtten zenuwachtig hun verplettering af. Anderen, die niet in staat waren gedurende hun leven de gedachte van een niet langer voortbestaan te doorgronden, opgedreven door de een of andere geestelijke richting en steeds aan hun individueele vormen gedachtig, riepen onophoudelijk, dat zij dien dood zouden en moesten overleven, en dat op een wijze, die het begrip van elk menschelijk wezen te boven ging, elk lichaam na ontbinding weer herleefde. Dronken door deze gedachte ging elk dezer lieden zijn weg. Sommigen wachtten er op met harden, grimmigen blik en zeiden, dat het proces moleculair was, en zoo ontmoetten zij dien zoogenaamden dood.”

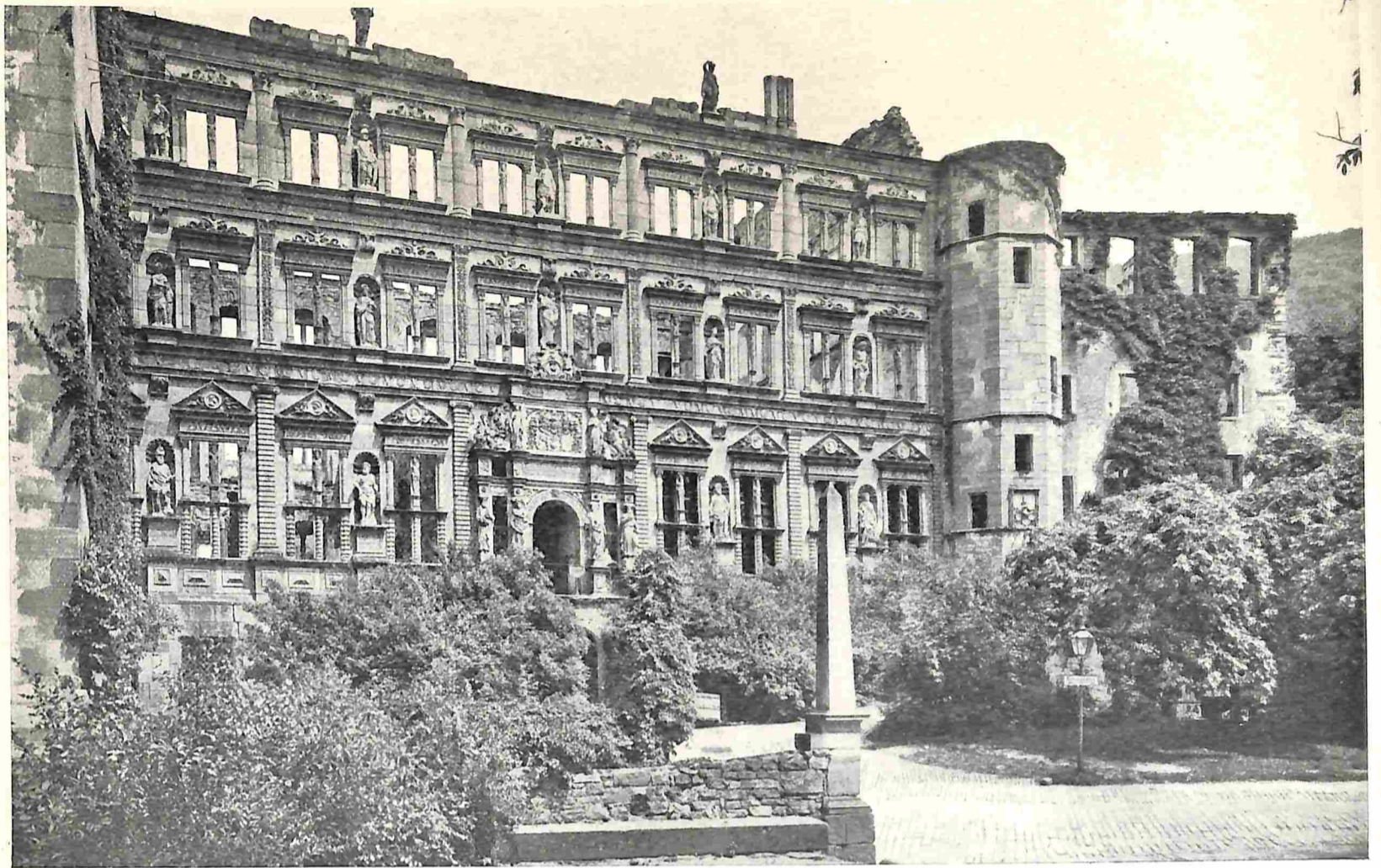
Zijn stem verstomde en inplaats hiervan vervulde het geluid van zijn tong, die zijn gehemelte bevochtigde, de kamer. Bianca bracht hem van achter het kussen een glas water aan zijn lippen. Hij dronk met een langzaam, klokkend geluid. Toen zei hij, kijkend naar de hand, die het glas vasthield: „Ben je daar? Ben je klaar? Volg me dan. In die dagen wachtte niemand met blijdschap de komst van den bleeken Dood af; geen kustte met een hart lichter dan de ijle herfststralen zijn voeten, geen aanschouwde in hem de incarnatie der verbroedering en ging zoo, glimlachend, tot de oneindigheid over.” (Wordt vervolgd.)

Schatkameren der natuur.

Een zeer merkwaardig natuurvoorwerp, zoo vertelt iemand in een Amerikaansch tijdschrift, is een geode: een schatkamer der aarde.

Die ontstond in een holle rotsspleet; het doorsijpelende water bezonk erin en liet kiezelarde in kristalvorm in de holte achter. Tal van eeuwen later wordt daar eens de rots gespleten en de geode valt er uit, een doorschijnend klompje chalcedoon, in het midden waarvan zich heldere kristallen vertoonen.

Soms is de kiezelarde, welke zich kristalliseerde, gekleurd door mangaanoxyde en in dat geval loopen er lagen amethyst door de geode. Ook komt het voor dat zulk een natuurlijk juweelen. schrijn een paar deciliter helder water bevat, dat daarin wellicht honderdduizenden jaren besloten zat en duidelijk te zien is dwars door den doorschijnenden wand van den klomp chalcedoon.

DE OTTO HENDRIKSBOUW VAN HET HEIDELBERGER SLOT.

HET STERVENDE HEIDELBERGER SLOT.

(Slot).

ZOOALS aan den naam van Otto Hendrik, den neef van Frederik II, de officiële invoering in de Palts van de hervorming is verbonden, zoo beteekent het tijdperk zijner regeering ook de volkomen zegepraal en alleenheerschappij der Renaissance.

Het bouwwerk, naar hem genoemd, dat zich zoo statig aan het binnenplein verhief, waarvoor dat door Lodewijk V gebouwd, voor de helft moest inkrimpen, bevatte geen spoor meer van den Gothischen stijl, welke geheel is gebannen. Niet het minst valt de langgerekte gevel op door het grootte verschil, dat hij met de andere vormt, zelfs met dien van den Frederiksbouw, want bij dezen overheerscht de vertikale lijn, bij dien naar Otto Hendrik genoemd, de horizontale. Weinig gebouwen zijn er in Duitschland te vinden, welke zoo volkomen hun zuidelijke afkomst verraden. Het is als stonden wij voor een Italiaansch paleis, waarin alle motieven der Renaissance, zooals wij die te Venetië, Verona en Milaan vinden, zijn samengesmolten, en daaruit een nieuw beeld is geworden. Geen van de drie verdiepingen vertoont aan den gevel gelijke behandeling. Langs de benedenste rijzen rustikapilasters met Ionisch kapiteel op, welke een Dorische fries dragen, waar de metopen zijn ingenomen door stierschedels en rosetten. De ruimten tusschen de pilasters zijn gelijkmatig onderbroken door twee vensteropeningen, gescheiden door een nis, waarin een beeld prijkt. Van de omljsting der vensteropeningen is zeer veel werk gemaakt, men zou bijna zeggen te veel; de zucht naar afwisseling schijnt hier den bouwmeester parten te hebben gespeeld. De vensteropeningen zijn in vier deelen verdeeld; bij de spijlen der onderste twee is de rustikavorm tot een schroefachtige verworven; daarboven dragen een kariatyde in het midden, een Ionisch zuiltje aan de eene en een Korinthisch aan de andere zijde een ornamentale fries, waarboven weer een driehoek, waarvan het middenste gedeelte door een medaillon wordt ingenomen, ter zijde waarvan musicerende engelfiguren zijn aangebracht. De beelden zijn ter voorkoming van disharmonie met de hoogte der vensters, tusschen welke zij zijn geplaatst, op sokkels gezet. De eerste verdieping, iets minder hoog dan de benedenste, heeft dezelfde geleding doch is rustiger. Aan de omljsting der vensteropeningen zijn de schroefachtige spijlen weggelaten, zij zijn ook slechts in tweeën verdeeld. In het midden steunt een kariatyde en aan iedere zijde een pilaster een fries met eigenaardige bekroning. Naast de vensteropeningen staan weer beelden in hun mosselschelpvormige nissen, doch op lageren sokkel. De eerste verdieping wordt van de tweede door een kroonlijst met Ionische fries gescheiden, met als versiering paarlen- en getande figuren. De tweede verdieping, op haar beurt iets lager dan de eerste, heeft andermaal dezelfde indeeling, slechts

met dat verschil, dat hier de pilasters door halve zuilen zijn vervangen welke een palmetten fries dragen, in de kroonlijst welke den gevel afsluit. De beelden stellen, in overeenstemming met den klassieken vorm van den gevel, Romeinsche keizers en verder koningen van het oude Palestina voor, en dan treffen wij de christelijke deugden in gezelschap van Romeinsche godheden aan. Ook de behandeling door den Nederlander Colin nadert den klassieken vorm. Zij zijn evenwel wat slap van uitvoering en strekken Colin niet tot eer. Al die goden en godinnen bleken niet bestand tegen het kille klimaat, zij stierven een langzamen, doch zekeren dood; daarom onttrok men ze aan den invloed van kouden wind en neerslag en borg ze in den Ruprechtsbouw op.

Het portaal is de voornaamste versiering van den gevel. Het herinnert zeer sterk aan een Romeinschen triomfboog, waarbij de zijdoorgangen echter zijn vervangen door vensteropeningen, terwijl de pilaren, waarvan evenwel het Ionische kapiteel is gebleven, hebben plaats gemaakt voor beelden. Boven den ingang zijn de naam en de titel gebeiteld van den vorst, op wiens last het gebouw is gezet. Iets hooger heeft Colin gelegenheid gevonden een rijke behandeling toe te passen van het keurvorstelijk wapen, dat een groote plaats inneemt tusschen twee kariatyden, waarvan ter weerszijde, links de leeuw en rechts de mensch overwinnaar blijft in hun strijd, welke met groote levendigheid is voorgesteld. Het geheel wordt bekroond door het tot in de eerste verdieping reikende medaillon van den keurvorst zelf, om wiens beeltenis vruchtguirlandes zich slingeren en engelen zweven. Colin heeft hier in de beelden veel beter werk geleverd, dan die aan den gevel zelf te zien geven; zij zijn krachtiger en pakkender. De attika van de poort echter lijkt veel te zwaar met den doorgang zelf en geeft iets neerdrukkends. Wellicht is dat daaraan te wijten, dat men het wapen goed wilde doen uitkomen als hulde aan het keurvorstelijk geslacht en dat daarom een zoo overheerschende plaats inneemt.

Van het inwendige is weinig meer gespaard, doch wat daarvan over is, geeft wel den indruk dat de inrichting grootsch en vorstelijk moet zijn geweest. De keizerzaal, de belangrijkste van de paar overgeblevene, was kleiner dan de groote zalen in de andere gebouwen, doch wat haar bekleeding en behandeling betreft, zal zij alle andere achter zich hebben gelaten. Hier bewoog zich vroeger de rijk uitgedoschte menigte edellieden, die op de schitterende feestertzijde en boven de deuren hebben de rijke fantasie bewaard van Colin. Daar reiken mannen- en vrouwenfiguren elkaar de hand, daar zweven engelen naast zittende en liggende fabelgestalten, om wapenborden slingeren zich zware vruchtguirlandes; allerlei soort gewassen en bloemen doen hun takken en stengels opschieten en menschenfiguren steken hun armen en beenen door cartouchen

heen of trachten ze uit de omknelling van opgerolde banden te bevrijden. De buitengewoon rijke afwisseling en levendigheid verzoent met de overlading welke is ontstaan. Jammer genoeg hebben bezoekers zich niet ontzien hier en daar de herinnering aan hun gewichtig persoonlijkheid levendig te houden, door hun namen in Colin's ornamentiek te krassen, waarmede zij onbewust, tegelijk hun gemis aan eerbied voor kunst en schoonheid tot uiting brachten. Even weinig waardeering in dat opzicht betoonen zij, die het gebouw in zijn vroegere gedaante willen herstellen; hoe die echter was, weet men niet eens zeker, evenmin, welken vorm het dak had. De gevel vertoont dagelijks meer sporen van verval, waartegen geen middel helpt. Men kan op den keper beschouwd vooral, de gebreken welke het gebouw aankleven, niet voorbijzien, doch in zijn geheel genomen, kan men niet ontkennen, dat het een indruk maakt, nog steeds vol majesteit, wat vroeger, toen zich een breede statige trap er voor uitbreidde, nog veel sterker moet zijn geweest. Fransche ergernis was de oorzaak, dat het schoone gebouw verwoest werd; de afgunst van madame de Maintenon op het slot aan den Neckar, dat naar zij meende zich met Versailles zou kunnen meten, haar werk, moet niet vreemd geweest zijn aan het besluit van Lodewijk XIV tot uitzending van Melac, om het slot aan te tasten, dat deze als een rookende puinhoop achterliet.

Het gebouw, hetwelk het naaste verwant is aan dat, op last van Otto Hendrik gezet, is dat, wat den naam van Frederik IV draagt. Overheerscht bij den Otto Hendrikbouw de horizontale tendenz, bij het laatste doet dat de vertikale. Van den bodem af tot aan de dakgevels, bouwt de eene verdieping zich harmonisch op de andere. De Nederlandsche invloed is hier „ten top gestegen,” waar die zich uit in sierlijke krullen en voluten aan de dakgevels. Door de opgaande lijn ontstaat ongetwijfeld een veel levendiger indruk, dan door de breede van den Otto Hendrikbouw; het geheel is rijziger en slanker. De voorname ernst van den majestueuzen overbuur wordt gemist, diens ernst heeft plaats gemaakt voor „lichte beweeglijkheid.” Is de geleiding een gelukkige oplossing te noemen, de verdeling kan niet bepaald dien naam verdienen. De ruimten voor de vensteropeningen zijn ingekrompen, tusschen de pijlers zitten de vensters als samengedrongen, terwijl de nissen, welke soms te klein zijn om de beelden te bevatten, als samengeperst zijn; fouten waarvoor de bouwmeester Schoch zich bij het oude stadhuis te Straatsburg heeft behoed. Slechts verhoovaardiging en familietrots waren oorzaak, dat de beeltenissen van koningen en keizers aan den gevel kwamen te prijken alleen omdat zij zich met roem hadden overladen.

Dat het daarbij niet zoo nauw genomen werd met de waarheid, doch veel meer acht geslagen werd op een grooten naam, bij de bepaling van de stamverwantschap, blijkt wel daaruit dat wij hier b.v. wel Karel den Groote vinden, doch niet Lodewijk V, die voor de keurvorstelijke familie toch een belangrijke persoonlijkheid was en die toch wel het meest aan het slot liet bouwen. De beelden op zichzelf zijn beter, vooral krachtiger uitgevoerd dan die aan den Otto Hendrikbouw.

De hier met recht misplaatste familietrots bracht nog een andere anomalie te weeg.

Het benedengedeelte, eens de kapel van Ruprecht I, is na den herbouw ook later tot den kerkdienst bestemd geweest. De inrichting van binnen mag daarmee in overeenstemming zijn, het uiterlijk is dit niet. De behandeling van buiten doet op zich zelf al weinig denken aan eene bestemming van zoo ernstig karakter, als een gebouw gewijd aan den godsdienst toch ook uiterlijk moet verraden.

De beelden, die zich hier op den voorground dringen, doen door hun karakterfeitelijk iedere gedachte aan een kerk verdwijnen. Ook andere kerkgebouwen dragen wel beeltenissen van vorstelijke personen, doch die nemen daaraan een veel bescheidener plaats in en treden ten opzichte van het geheel op den achtergrond; hier is het juist andersom. Vreemd doen ook aan de menschenhoofden, die met de driehoeken boven de vensters en onder de kroonlijst van de tweede verdieping komen uit kijken; onwillekeurig rijst de gedachte aan de krijgstropheeen van zoo huiveringwekkenden aard, waarmede wilde volken hun hutten opsieren. Eenige organische rol ver-

vullen zij niet, doch sommigen zijn als beeldhouwwerk ware prachtstukken.

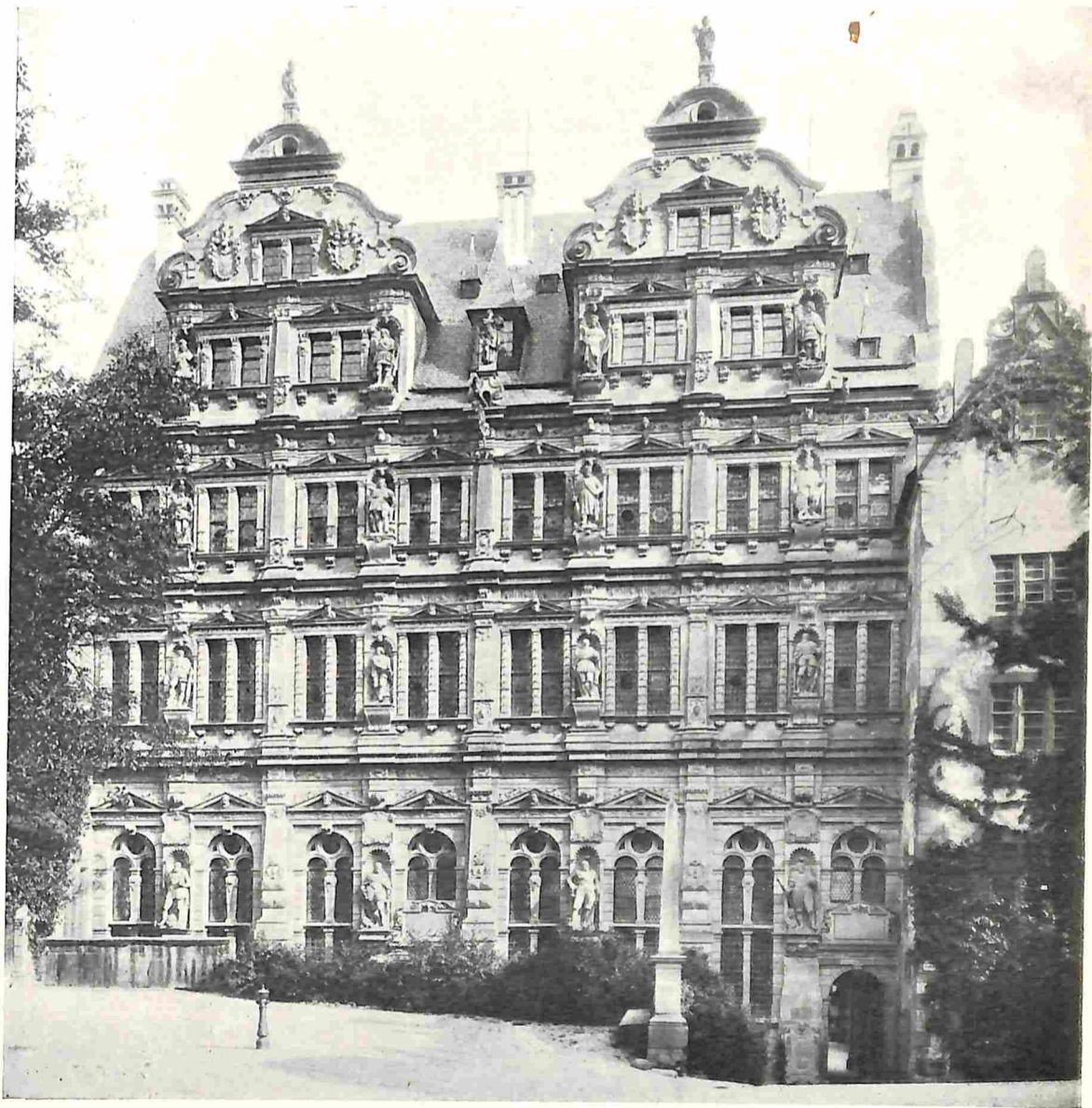
Door een sierloozen ingang, welks nuchtere soberheid wel sterk afsteekt bij de pracht en den luister, ten toon gespreid bij den ingang van den Otto Hendrikbouw, komen wij in de woning van den grooten keurvorst.

Inderdaad, zijne woning was vorstelijk; zij is, alhoewel de verwoesting door oorlogsfakkels en bliksemslag ook hier diepe en en breede sporen naliet, toch weer bijna geheel in haar vorigen staat teruggebracht kunnen worden. Rijk versierde intarsia-deuren, in de grootste kleurenweelde stralende plafonds en houten zolderingen boeien het oog in kamers en gangen; over kunstig ingelegde spiegelgladde steenen vloeren glijdt de voet en aan de wanden breiden zich kostbare zijden doeken uit. Eenigszins storend werkt het, dat nagenoeg alles nieuw is, hetzelfde euvel dat opvalt bij het beschouwen van den gevel — het dak is van den laatsten tijd —, en op het dwaze van de looze schoorsteenen, kan ik niet nalaten even te wijzen.

Toch, ondanks zijn tekortkomingen en fouten, blijft de Frederiksbouw, met den Otto Hendrikbouw, het meest boeien; zij bieden het oog zooveel, dat het beschouwen waard is en dat schoonheidsdorst lescht.

Door de kruisgewelven van den doorgang in den Frederiksbouw komen wij op een ruim terras, waar andermaal een heerlijk vergezicht op stad en omgeving lokt. Onder ons bevindt zich de noordelijke toegang van het slot. Als wij ons over den rand van het terras heenbuigen, kunnen wij de schietgaten in de muren ontwaren, waar vroeger vuurmonden dreigend uitstaken. Evenwel leek dit erger dan het was, want door dit terras was het weerstandsvermogen niet onbelangrijk verzwakt.

Dat was ook reeds geschied door het in den hoek tusschen vrouwen- en Frederiksbouw gezette gebouwtje, dat op zichzelf onbelangrijk, toch zelden of nooit bij een bezoek overgeslagen wordt. Hier bevindt zich het monsterachtige vat, welks inhoud zoo zeer op prijs gesteld werd door de keurvorsten, dat zij ter bescherming daarvan een speciaal gebouwtje deden verrijzen. De dorst van de slotbewoners schijnt steeds meer te zijn toegenomen, want eenige malen is het vat vervangen door een grooter en tenslotte door een, dat niet minder dan 221726 liter inhield. In plaats van, na de ernstige beschadiging in den strijd met de Franschen ontstaan, aan het slot zelf de noodige herstellingen aan te brengen, verspilden de keurvorsten den tijd met het maken van bijzondere groote vaten. Zij hielden zich bezig met beuzelingen als het benoemen van een vatkonink. Hij, die de kroon spande

HET HEIDELBERGERSLOT. DE FREDERIKSBOUW.

in het drinken, was Perkeo, die op de volgende bladzijde staat afgebeeld, en wiens gestalte even nietig was als zijn dorst groot, voor het lesschen waarvan hij niet minder dan 18 flesschen per dag noodig had, zooals de overlevering zegt.

Het weerstandsvermogen van het slot had reeds afbreuk geleden, door dat gebouwen buiten de muren verzezen, welke verdedigingswaarde daardoor verzwakt werd. Frederik V deed evenwel nog erger; hij brak het vierkant door, waarbinnen de gebouwen stonden, op last van zijne voorvaderen gezet. De oude muren, door Lodewijk V gebouwd, deed hij slechten, hij liet de wal daarvoor in een lusthof veranderen en het ronddeel voor de wal moest het gedeelte missen, dat daarboven uitstak.

De zorgeloze jonge vorst deed voor zijne jonge vrouw, de Engelsche prinses Elisabeth, dochter van koning Jacobus, het gebouw zetten, welks naam aan haar nationaliteit herinnert. Weinig is van het gebouw meer over, doch met behulp van oude afbeeldingen kunnen wij tamelijk wel nagaan, welken aanblik het van buiten den beschouwer bood.

Beneden bijna blinde muren, met het oog op de verdediging; slechts doorbroken door den ingang, welke van den tuin uit bereikt kon worden.

Boven rijden zich op regelmatige afstanden zestien rechtehoekige vensteropeningen, waartusschen negen naar boven toe smaller wordende pilasters, zich over beide verdiepingen uitstrekten en die een dakkroonlijst droegen, welke aan den Dorischen stijl herinnerde.

Daarboven verhieven zich twee kleine dakgevels, welke terzijde in krulvorm eindigden en obelissen in plaats van pinakels droegen. Uit vorm en geleding blijkt duidelijk het streven, het uiterlijk in overeenstemming te brengen met dat van den Frederiksbouw. Evenwel bestaat er dat verschil, dat bij den Engelschen bouw de groepeerings der massa overheerscht, terwijl bij den anderen het decoratieve op den voorgrond treedt.

Van de eens weelderige inrichting van het vorstelijk verblijf is geen spoor meer over.

Voor het gebouw strekte zich de tuin uit, welke zijne wedergade niet had in den tijd toen de Franschman Salomou de Caux hem aanlegde, waarbij hem het voorbeeld van de prachtige in zijn vaderland opkomende tuinarchitectuur voor oogen heeft gezweefd. Veel van dezen lusthof is verwoest; zoo zijn de terrassen gedeeltelijk gesloopt en het materiaal, daardoor bekomen, gebruikt bij den bouw van het kasteel te Schwetzingen. Nog is de lusthof, zelfs in zijn tegenwoordigen staat van verwildering, schoon; door den wind bewogen, oude eerbiedwaardige lindeboomen fluisieren van het vroolijke leven, dat zoo zorgeloos heenvlood onder hun beschuttend bladerdak en van het gezellig vermaak, waarvan zij in hun jeugd getuige waren. Half achter het groen verscholen ligt de poort, welke toegang gaf tot dit heerlijk plekje en die den naam draagt van de Engelsche prinses. Hoe onnatuurlijk steken de afgehouden boomstammen van steen, tegen welke kikkers en salamanders opkruipen, af bij de echte voortbrengselen der natuur, welke deze nabootsingen omringen en omsingelen, als wilden zij die aan het oog onttrekken.

De gevleugelde gestalten die boven den boog zweven en noch fijn van uitvoering, noch krachtig van opvatting zijn, zijn ook onnatuur. Zij keeren elkaar den rug toe als waren zij boos op elkaar, en trekken hun horen des overvloeds naar zich toe, als in nijdig gebaar.

Onder de regeering van den jongen vorst, die meer op genoegens bedacht scheen, dan zich met staatszaken bezig te houden, voeren zware stormen over het slot en deden het op zijne grondvesten schudden. De dertigjarige oorlog, met zijn heillooze verwoestingen, plunderingen en moord, bracht in 1622 op buit beluste scharen van Tilly voor stad en slot, die beiden zwaar geteisterd werden. Deze slag kwam voor den ongelukkigen keurvorst, die ook de koningskroon van Bohemen verworven had en die thans als een vluchteling ronddoelde, geheel onverwacht. Nooit zou hij het stamslot zijner voorvaderen terug zien.

Eerst zijn opvolger Karel Lodewijk kon er in 1649, nadat de vrede tot stand was gekomen, terugkeeren. Een onmetelijk werk van herstellen wat beschadigd, en opbouwen wat verwoest was, wachtte hem. Met groote zorg en toewijding gaf hij zich aan die

taak. Feitelijk was nagenoeg zijn geheele leven in beslag genomen, door weer op te richten wat terneergeslagen was; zoodanig had zijn rijk, waartoe de Opperpalts niet meer behoorde, geleden.

Als had hij een voorgevoel van het schriklijke lot dat het slot andermaal wachtte en nog grooter verwoesting zou brengen, wijdde zijn opvolger Karel al zijn aandacht aan de versterking van de groep gebouwen, welke zich zoo trotsch boven de oude stad en het Neckardal verhieven. Hij deed de naar hem genoemde schans en toren aan den noord-oosthoek van het slot bouwen, zoodat deze zich aan de vestingwerken van de stad aansloten. Op die wijze hoopte hij, de verdedigingswaarde van slot en stad te verhoogen. Doch te vergeefs!

In 1688 trokken de brandende en roovende troepen van Melac naar Heidelberg op. De stad werd genomen en het slot onderging hetzelfde lot. Karel's opvolger, Philipp Wilhelm, was reeds gevlucht.

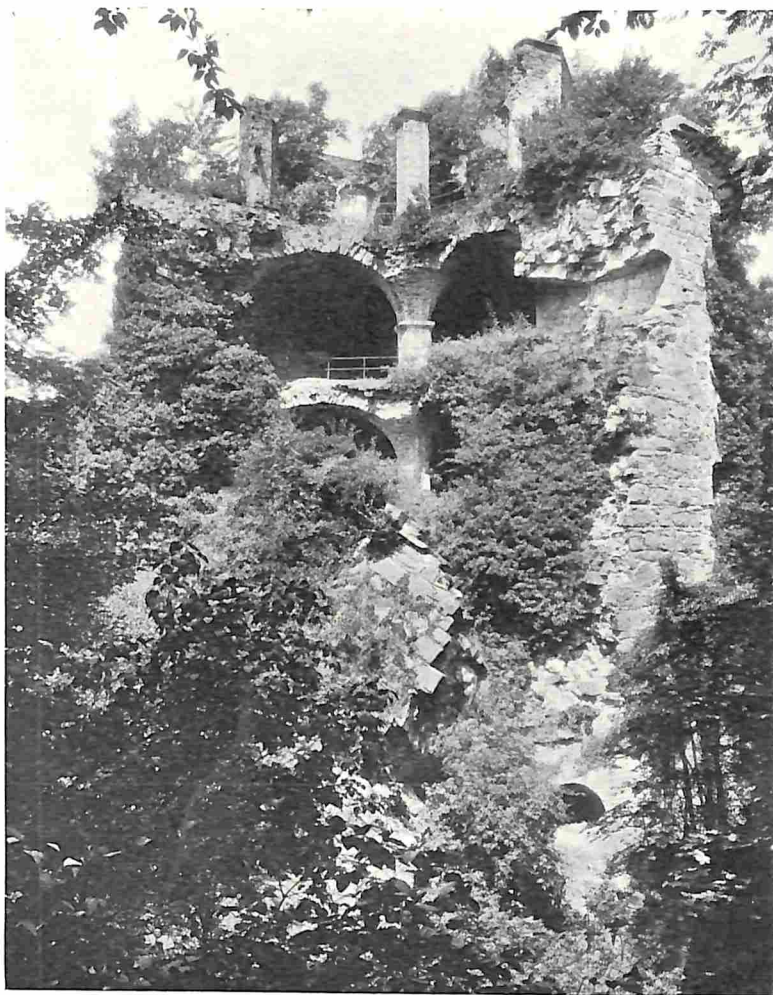
Door het vernielingswerk van de Fransche mineurs barstten de zware muren en reten de geweldige torens open, de schoone gebouwen werden een prooi der vlammen en vielen krakend in. Uit de puinhoopen, welke de Franschen achterlieten, verrezen nieuwe gebouwen, doch deze waren nog niet halverwege gevorderd of de verwoesters verschenen andermaal en deden nog grondiger hun laaghartig werk. Wat van gebouwen en torens was blijven staan en weer was opgebouwd, werd opgeblazen, de kostbare inrichting van de paleizen der keurvorsten werd tot goeden prijs verklaard en in hun prachtige woningen vlogen de brandende pekkranen.

Bij het licht van de vuurzee, waarin het slot spoedig was veranderd, stalen en roofden de halfdronken plundersaars in de stad wat zij maar konden machtig worden. Ter eere van deze heldendaden liet Lodewijk XIV eene penning slaan, waarop vermeld stond „Heidelberg delecta.” Hoe ernstig en ontzettend de verwoesting ook was, zoo was zij toch nog slechts kinderspel bij wat deze oorlog aan vernieling te aanschouwen gaf en waarbij geheele gebouwen en dorpen zijn verdwenen, zonder dat men er eenig spoor van terug vindt.

Met den vrede van Rijswijk keerde de rust weer, doch het was aanvankelijk de rust van een kerkhof. Heidelberg ontstond weer, het verrees uit zijn asch, en ook het slot vertoonde weer teken van leven, nadat men het oorspronkelijk ten doode had gedoemd, welk plan niet werd uitgevoerd. Nieuwe daken gaven weer beschutting aan de uitgebrande gebouwen, vloeren werden ingelegd, vensters ingezet en het inwendige weer wat bewoonbaar gemaakt. Het voornemen een geheel nieuw paleis te bouwen op den Stuckgarten en de ernstigst beschadigde gebouwen te sloopen, werd verijdeld door de godsdiensttwisten, waardoor Karel Philipp zich genoopt voelde, zich te

Mannheim te vestigen. Karel Theodoor echter, aangegrepen door den machtigen monumentalen indruk welke de verminkte gebouwen toch nog altijd maakten, verhief het slot weer tot keurvorstelijk verblijf en vatte het plan op het geheel te herstellen. In 1764 sloeg de bliksem tweemaal achterein in en zette de gebouwen in brand. Hierin meende de keurvorst een teeken des hemels te moeten zien; hij liet zijne plannen varen en vestigde zich elders.

Sindsdien ligt het eens zoo trotsche slot eenzaam en verlaten. Slechts als een bezoeker aangetrokken door de romantische schoonheid en het grootsch verleden van het slot zijn schreden er heen richt, en de vervallen gebouwen binnentreedt, wordt de stilte er verstoord. Nog straalt er van de oude gebouwen een stille majesteit af; zij zijn schoon nog na hun dood. De verbeelding roept gaarne de kleurige uitgedoste gestalten op van edelvrouwen, slotbedienden en pages, die zich over het slotplein bewegen. Als het vallend duister al deze gestalten uit een lang vervlogen verleden, zich in de gebouwen had doen terugtrekken, dan verzaamelde zich hier om de bron, welke overdekt wordt door een kruisgewelf, dat gedragen wordt door vier granieten zuilen uit het paleis te Ingelheim van Keizer Karel den Grooten, het keurvorstelijke personeel en de staljongens, om een praatje te maken. De soldaten, die gehuisvest waren in het gebouw, naast de overdekte bron, namen, als zij van de wacht waren vrijgesteld, ter verpoizing gaarne aan die samenkomsten deel, indien de overste onder wiens

HET HEIDELBERGER SLOT.
RUÏNE VAN DEN KRUITTOREN.

HET HEIDELBERGER SLOT.

DE BEFAAMDE PERKEO, DE DWERG-DRINKER.

en de leeg vensteropeningen van de vergankelijkheid. Af en toe valt het melancholieke geluid van een vallenden steen in de stilte en rust; het slot gaat langzaam doch zeker zijn ondergang tegemoet.

G. WIJGMANS.

Twentsche samenspraak.

Uit een oorspronkelijk Twentsch verhaal: Het Huwelijksaanzoek van Hendrik Bange Bokse citeeren wij de volgende typisch Twentsche samenspraak.

Bessevaar, de vader van Geesien, Hendrik's geliefde, zal Hendrik eens even „in 't examen nemmen”, vóór hij hem als aanstaand schoonzoon aanvaardt.

Bessevaar: De oolde luu zegt: de wereld is plat, de jongeluu zegt: He is rond. Wat zegst doe daarvan?

Hendrik: Ik zegge de wereld is rond!

Bessevaar: Waorumme?

Hendrik: Um da'k nog nooit e heurd hebbe, dat der iene of e boldert is!

In den loop van 't examen rijst nog deze vraag:

Bessevaar: Stiet de zunne stille of giet ze rond?

Hendrik: Zie stiet stille!

Bessevaar: Waorumme?

Hendrik: Umdat Jozua ezegd hef: Zunne stao stille en hef niet e zegt, dat ze weer voort zal gaon.

Het slot is dat Hendrik slaagt en er voor de „brulfte neugers” werk in zicht komt.

Ergens, diep in de binnenlanden, zat een stelletje boeren „um den heerd”. Er werd zwaar gefilosofeerd over den „oolden tied” en den ni'jen”.

Een boer „van 'nen oolden stiel” geeft plechtig zijn afkeer te kennen van den bliksemafleider, die kortgeleden op de school is geplaatst.

„Ik neume dat God verzuuken!” zegt hij hoofdschuddend, het kalkpiepien uit den mond nemend om aan z'n uiting ernst bij te zetten.

„Mar, bessevaar,” komt nu een jongeren boer uit den hoek, „as 't regent zetst doe dien pareplu wal op?”

„Jao-wal, waorumme zol'k nich?” is 't antwoord op verwonderden toon.

„Noe, dat is dan jao ook God verzuuken, zooas ie'j 't neumt!”

De oude boer is een tijdje uit het veld geslagen, maar raakt wat later opnieuw in vuur, door de bewering van een der „jonge luu”, dat de aarde draait. Daar wil hij toch in geen geval aan gelooven!

„As de wereld dreeien zol, mussen mi'j de haoren op 'n kop fluuten!”

En tegen een zóó geweldig argument heeft zelfs Galilei mooi praten!

D. R.

DE WIL DER BUURT.

DE opening van den winkel viel samen met de eerste koude herfstdagen.

De straat, een van die oude nauwe straten, lang en vol lawaai, in de benedenstad, zag eindelijk haar nieuwsgierigheid bevredigd voor de witgeschilderde uitstalkast met haar groote spiegelruit, waarachter schitterende kammen, ceintuurgesperen, kanten kragen, handschoenen, kousenbanden en schreeuwende kleuren, een coquet corset, gemaakte blouses, doozen met glazen knopen en doosjes met bijouerieën glimmend en smakeloos, prijkten.

De deuren, de toonbank, de stellages, alles was wit met fijne guirlandes en teere vergulde reliëfs. Het leek wel de droom van een dichter, van een Herdersspel. Een aantal, eveneens vergulde en verdraaide letters in een opperst streven naar aesthetische verfijning, openbaarde den naam van den winkel, „De oranjebloesem” en als het ware in de getallen gedrongen, welke zich aan de beide uiteinden van het uithangbord bevonden, volmaakten twee kleine oranjebloesemtakjes dit symbolieke werk van verfijnde schoonheid.

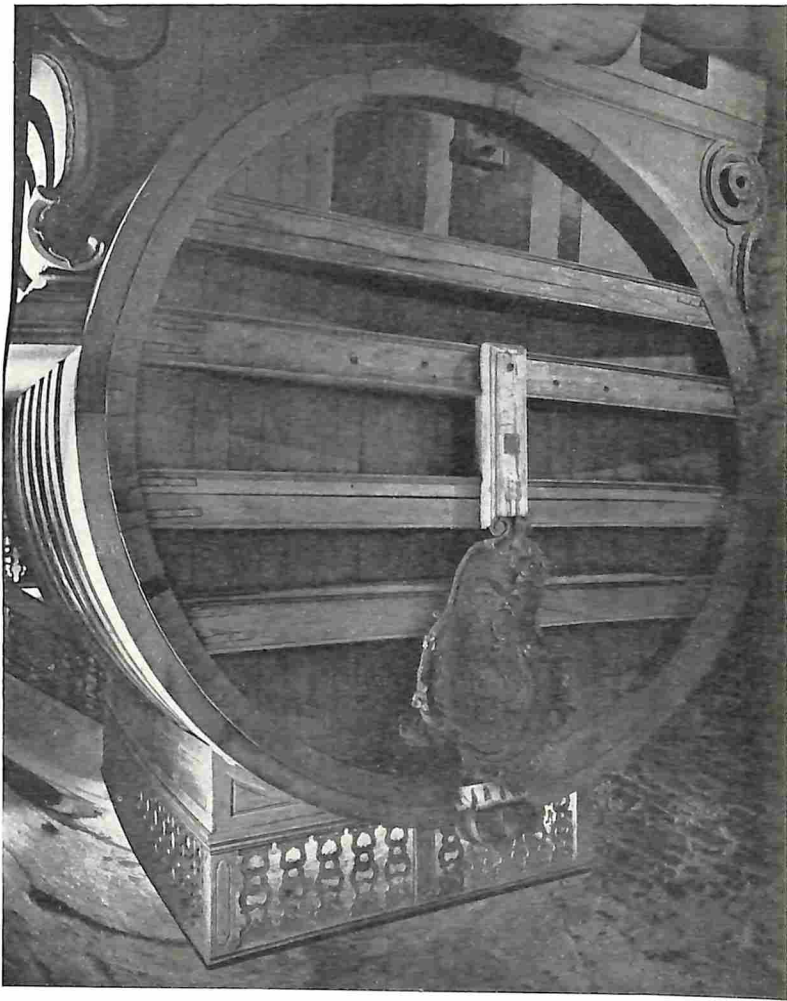
De opening vond niet plaats met de traditioneele aanwezigheid der straatmuzikanten, en met de uitgelaten vreugde der buurtbewoners, opdat de meisjes dansen, de jongens kattedwaad konden uithalen en de mannen zich konden bedrinken.

Op een Septembermorgen werd de deur heel eenvoudig opengezet en een zonnestraal brak in de spiegelruit der uitstalkast. Het was een even vriendelijke en alledaagsche gebeurtenis, als een lief meisje, dat op haar balkon verschijnt, om op haar novio (aanstaande) te wachten.

In dezelfde localiteit waren achtereenvolgens een slager, een timmerman, een begrafenisondernemer te gronde gegaan. Er waren meer dan drie lagen witte verf nodig geweest, om dat onheilspellend zwart te bedekken, hetwelk de handelaar in rouw-artikelen ook als een symboliek en aantrekkelijk middel had beschouwd, voor hen die zijn diensten nodig hadden.

Gedurende langen tijd had het huis te huur gestaan. De menschen met een goeden kijk op het leven, bedreven in zaken, zeiden dat een herberg daar geld zou verdienen. Maar het spreekt van zelf, dat er al drie in de straat waren, een bar en een bierhuis met kelnerinnen-bediening. Maar dat kwam er niet op aan. In de volkswijken is er altijd reden tot drinken.

Wie was de stoutmoedige koopman, die het wagen durfde den ongekunstelden en behaaglijken glimlach in deze vuile straat te brengen, waar iedereen al gehuwd moest zijn, te oordeelen naar de kinderen, die op de trotoirs krielden en naar de kreten van gekastijde vrouwen, welke men vaak in de gangen, die op de binnenplaatsen uitkwamen, en dikwijls vlak voor de reine blankheid van den winkel hoorde? Een smachtende en bruine jongeling, met een weelderigen, gekrudden haardos, met doordringende oogen beschaduwde door

HET GROOTE HEIDELBERGER VAT.

lange wenkbrauwen, met een gekruld snorretje, met tanden zoo wit als het houtwerk in zijn winkel, en met vingers vol ringen, zoo glimmend van goud als de letters van het poëtische uithangbord. Hij droeg opvallende dassen, een licht pak en een roomkleurig fantaisievest met groene takjes.

Als hij niet volkomen het klassieke type van den winkelbediende had vertegenwoordigd, zou men hem voor een tenor hebben kunnen houden, of voor een dier pianisten, die muziek in een koffiehuis eener rustige provincie-stad maakt.

Hij heette Rodolfo del Monte en aan zijn romantischen naam paarde zich zijn vriendelijke stem en de knappe, elegante beweeglijkheid zijner handen. Met welk een bevalligheid rolde hij de stukken zijde uit, plooidde hij de stoffen, rokken en ideale vrouwengestalten vormend! Hoe gingen zijn vingers langs de ellemaat en hoe hanteerden zij de schaar met een vroolijk *klikklik* of met het lange *raaa's*, bij het doorscheuren van een stuk madapollam. Welk een verborgen hoflijkheid lag er altijd in zijn woorden!

Hij wist bij het ophemelen van den glans en de doorschijnendheid van een paar kousen, de „nouveauité” van een kimono „de dernier cri”, van een parelmoeren speld, of een met gekleurde steenen, verschillende buigingen aan zijn stem te geven.

De straatbewoners minachtten hem van het eerste oogenblik af. De buurvrouwen gevoelden zich van meet af aan tot hem aangetrokken.

Die winkel was als het lied, de vertroosting op een langen weg; als een lelie, die te midden van een grauwe en onvruchtbare aarde, bedekt met afval, bloeit; als die herinneringen, die in het diepst van iedere vrouwenziel altijd sluimeren, gereed om te ontwaken, zoodra er nieuwe redenen voor bestaan.

II.

Terwijl de mannen hun geld in de herbergen achterlieten of, wat erger was, in het bierhuis met damesbediening, gaven de vrouwen het uit aan de zijden stoffen, bijouerieën en nouveautés van Rodolfo. Dikwijls bevonden zich meer dan tien vrouwen in den winkel en tegen tien glimlachte hij, terwijl hij hun alle tien met oplettendheid behandelde.

Langzamerhand vernieuwde hij den geest en den opschik der

meisjes uit de buurt. Hij verkocht haar glimlachen en kanten, lieve woordjes en klosjes garen van 500 yards. Terwijl hij den lof van een corsetlijfje met rosekleurige strikjes verkondigde en dit voor het fantaisievest hield, opdat zij het „effect” zouden kunnen zien, deed hij de koopster een schalksche onschuldige liefdesverklaring, zooals een abt in de XVIIIde eeuw had kunnen uiten.

En dezelfde vrouwen, gewend aan de grofheid harer mannen, verstompt door den alcohol en door den arbeid; dezelfde meisjes, die er vrijpostige verloofden of studentikooze heertjes op na hielden, waren zeer dankbaar voor de honingzoete beleefdheid, de Versaillaansche een weinig smachtende, rhetorische wendingen van Rodolfo del Monte.

Men kon wel zien, dat hij gewend was met dames om te gaan!

Want alvorens zich voor eigen rekening te vestigen was Rodolfo del Monte bediende in een der winkels in de hoofdstraten geweest, waar zijden stoffen voor vijftig pesetas per Meter, damesmantels voor honderden pesetas verkocht werden en waar steeds elektrische automobielen en weelderige koetsen voor de deuren stonden te wachten.

Van een overleden oom erfde hij vijfduizend duros (fl. 12000) en daar

hij de ziel van een dichter bezat — van Herdersspelen, maar die van een dichter ten slotte — bedacht hij, dat heden ten dage de minnezangers niet langs de wegen trekken, droomend van verre kasteelen, maar dat zij in een straat kunnen blijven en den zelfden droom kunnen droomen, zich onderwijl bezig houdend met den verkoop van vrouwenversierselen van zijde van kant of van doublé met valsche steenen.

III.

Vóór de maand Februari begon, begreep Rodolfo del Monte, dat hij iemand noodig had om hem bij het verkoopen behulpzaam te zijn. Langen tijd dacht hij over een bediende, dien hij op het oog had.

Doch daar deze, behalve krullend haar en witte tanden, een dosis gezond verstand bezat, bedacht hij, dat zulk een concurrent hem niet gelegen kwam.

Hij nam een bejaard man, scheel, slecht gekleed en met een onuitstaanbaren smaak; de schrik der volwassen meisjes en der afdingende buurtbewoonsters.

Maar de clientèle verminderde na korten tijd; het debiet ging achteruit. De vaste koopsters liepen vlug langs de deur; zij wierpen een minachtenden blik naar binnen, doch overschreden den drempel niet.

Rodolfo en zijn bediende bleven met gekruiste armen werkeloos, lange uren...

Tot een op een goeden dag een buurvrouw tot Rodolfo zei, terwijl hij haar werktuigelijk allerlei artikelen liet zien:

„U zult wel weten, wat U te doen staat! Maar als ik in uw plaats was, zou ik dien man ontslaan. Geen onzer bevalt het, dat hij ons te woord staat. Allen willen we door U geholpen worden. Bovendien is hij knorrig en gierig.”

„Hij past op de zaak.”

„Maar hij doet het slechts met één oog.”

Zij lachten beiden. De oude bediende, die achter de andere toonbank stond, hief zijn hoofd op, en toen liet de vrouw haar stem dalen.

„Ontslaat U hem. Blijft U alleen als vroeger en U zult eens zien hoe de klanten terugkomen!”

Rodolfo volgde haar raad op. Hij voerde als verontschuldiging aan, dat de zaak slechts ging, zoodat hij het salaris niet langer kon betalen en terwijl hij dit met zijn vriendelijke stem zei, die stem van: „dat is het beste, wat ik heb; de laatste mode, Mevrouw,” wendde hij zijn hoofd bedroefd af, want de bediende had zes kinderen, een zieke vrouw en zou niet zoo gemakkelijk een andere betrekking vinden.

Gelijk een zwerm musschen naar den tuin terugkeert, waaruit men den vogelverschrikker heeft verwijderd, zoo keerden de vroegere klanten, talrijker dan te voren, terug.

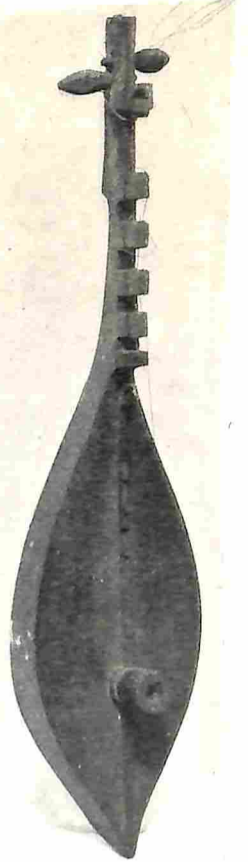
De reputatie van „de Oranjebloesem” had de buurt weer voor zich gewonnen. Bovendien werd hij door de een of andere dame uit de binnenstad met een bezoek vereerd, die van haar kapster of van het loopmeisje van haar modiste vernomen had, dat daar zulke goede artikelen te verkrijgen waren.

Rodolfo begon zekere bedekte toespelingen der moeders op haar huwbare dochters te begrijpen; hij hoorde zuchten van meisjes en hij zag duidelijk, dat men hem als een goede partij beschouwde.

Dit deed hem bedenken, dat hij moest trouwen. Hier was een vrouw noodig. Hoeveel vrouwelijk instinct bij ook mocht bezitten, de zaak zou altijd winnen bij een vrouw, die de etalagekast zou verfraaien, die uit de catalogi en de monstercollecties der reizigers het smaakvolste zou kiezen. Bovendien had Rodolfo de dertig bijna bereikt. Het oogenblik om een huisgezin te vormen was aangebroken; om een zoon te hebben, die zijn winsten zou erven, en die zich met het beheer der zaak zou belasten. En daar hij altijd een bedeesde jongen was geweest en met goede manieren, zou hij zeker ook een uitstekend echtgenoot zijn.

Hij koos het meisje, dat hem het degelijkst en het mooist voorkwam en stelde zich met haar in verbinding.

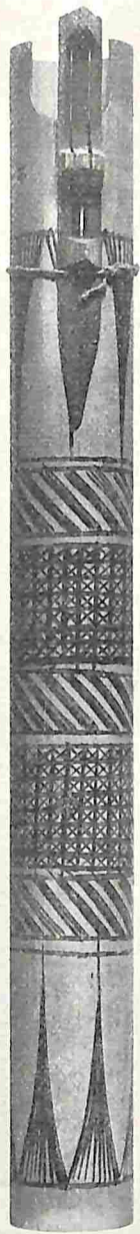
Dadelijk verminderde de clientèle. Weder liepen de buurtbewoners, hem minachtend aankijkend, langs den winkel, zonder

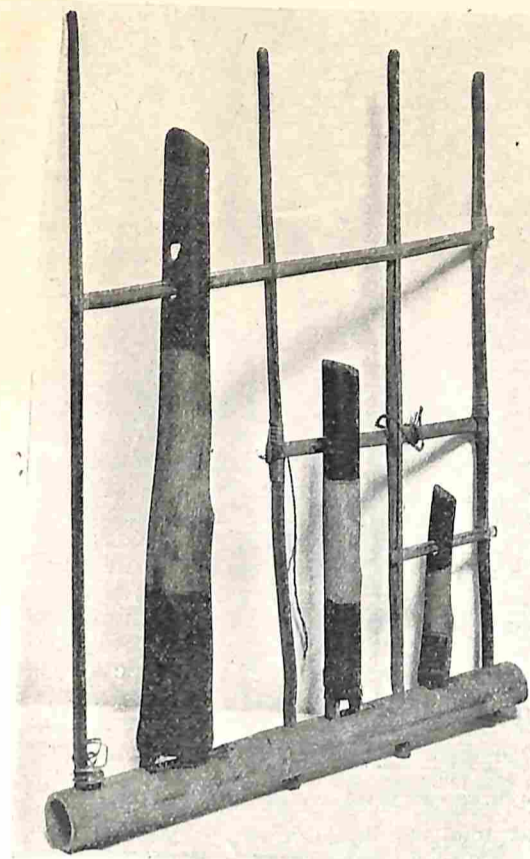

19 PESANDEN. ROTI.

20. TOETALE, TERNATE.

INDISCHE SPEELTUIGEN.
21. KARINDING, JAVA.

22. ANGKLOENG, PREANGER, JAVA.

De zelfde buurvrouw van den vorigen keer zei het hem weder: „Kijk eens, Rodolfo. Je hebt een dwaasheid begaan. Toen je nog niet besloten had, wie te kiezen, kwamen allen bij je, in de hoop je te veroveren. En nu je opeens de keus hebt gedaan, willen zij niet meer komen. Zij beschouwen zich versmaad; ze nemen het u en je aanstaande kwalijk, dat er niets op u beiden aan te merken valt; en nu het er zoo voor staat, behoef ik je niet te zeggen wat er zal gebeuren als zij een vrouw achter de toonbank zullen zien staan!”

„Wel, wat moet ik dan doen?”
„Niet trouwen. Breek uw verloving af.”

Rodolfo wankelde als of hij een knodsslag had ontvangen. De wil der buurt, die door den mond der bewoonster sprak, legde hemeen nieuw offer op, maar veel smartelijker dan het vorige.

Desniettemin zwichtte hij en zocht hij twist met zijn novia.

IV.

De jaren verliepen. De winkel moest herhaaldelijk geschilderd worden, om zijn kuische en symbolieke blankheid te bewaren.

Rodolfo del Monte werd dikker; zijn haren vielen uit; hij kreeg een prozaisch buikje. Hij werd veertig, vijf en veertig, acht en veertig jaar. Hij zag hoe zijn voormalige verloofde en de vriendinnen zijner voormalige verloofde trouwden; hij zag de meisjes opgroeien, die hij gekend had, toen zij nog gebroken praatten en haar blonde hoofdjes nog niet tot den rand der toonbank reikten.

De klandizie verminderde, ging achteruit. Tegenover zijn zaak werd een nieuwe winkel geopend, roze geverfd, met een uithangbord, waarop *de Lelie*, terwijl zich in de zaak drie jonge, knappe bedienden bevonden, met fantaisievesten, slipdassen, krulhaar en lieve woordjes.

Oudgeworden, kaal en treuriger dan ooit, verwijderde Rodolfo del Monte zich des Zondags uit de buurt en niemand wist aan welke geheime taak hij zich op dien rustdag wijdde. Maar vast stond, dat de zaak achteruitging en dat die wekelijksche uitstapjes hem maandelijks veel geld kostten.

En op een dag toen Rodolfo, alleen in zijn winkel, weemoedig naar de bedienden in *de Lelie* staarde, om-

er binnen te treden. Verrukt over zijn novia (verloofde) merkte Rodolfo dit in den beginne niet op. Maar toen de aankondiging verscheen, dat het huwelijk binnen twee maanden zou plaats vinden, was de desertie beslis-send en volkomen.

Niemand kwam meer in den winkel dan de familieleden zijner verloofde en hetgeen natuurlijk is, deze verlangde de artikelen tegen inkoop-prijs, en ten slotte bleven zij hem die nog schuldig.

Een verschrikkelijk voorgevoel stemde Rodolfo droevig. Zou het mogelijk zijn dat de buurt?....

Zoo was het.

ringd door vrouwen, kwistig glimlachen uitdeelend, terwijl zij de zijden stoffen doorknipten en de doorschijnendheid van zwarte, fijne kousen ophemelden, zag hij dezelfde buurvrouw van vroeger binnenkomen.

Zij was een oud, gebogen en gerimpeld vrouwtje geworden; maar zij was de stem der buurt gebleven.

„Ach, Don Rodolfo; Don Rodolfo! Wat bent u dwaas geweest! Wien kan het overkomen het beste van zijn leven te laten voorbijgaan, zonder een vrouw gelukkig gemaakt te hebben? De buurt vergeeft het U niet, dat u vrijgezel gebleven is. Als U gehuwd waart, zou U nu een zoon van achttien jaren gehad hebben, die meisjes hierheen getrokken had. En bovendien zou u uw leven van thans niet leiden, dat zoo onzedelijk is. Want men weet alles!”

„Maar, Senora, U hebt mij immers zelf lang geleden geraden, dat ik niet moest trouwen.”

„Ik? Jezus sta mij bij!”

Want het oudje had, daar zij zoo oud was, haar herinnering verloren, zooals Rodolfo zijn jeugd en zijn geld was kwijt geraakt.

V.

Bij het invallen van de eerste zomersche dagen, werd de winkel van Rodolfo del Monte gesloten, om nooit meer open te gaan.

Hij verdween uit de buurt, en drie jaren later verdween hij stilletjes van de wereld, zonder dat hij het recht op zijn aandelen had kunnen koopen, daar hem het geld ontbrak om dit aan iemand na te laten.

Uit het Spaansch van JOSÉ FRANCES,

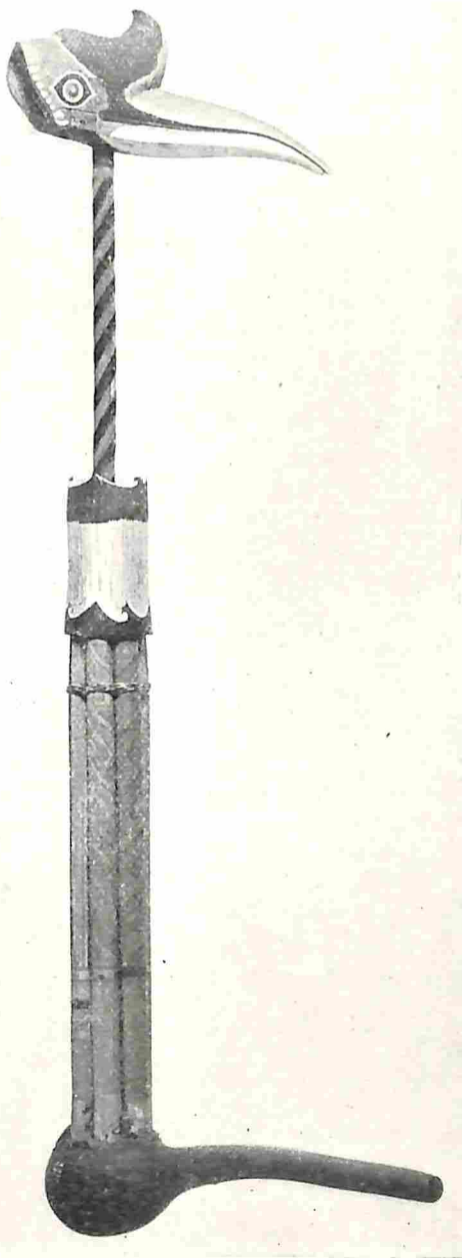
INDISCHE SPEELTUIGEN.

(Vervolg).

VAN uiteenlopend uiterlijk en maaksel zijn twee tokkel-instrumenten, een van het eiland Roti, dat ten westen van Timor ligt, de pesanden (fig. 19) met twee koperen snaren, een zeer oud exemplaar, uit de collectie-Siebold afkomstig; in de oorspronkelijke beschrijving van Sal. Müller leest men over dit instrument, dat hij sasanoe-ai noemt, van welke samenstelling ai hout beteekent, dat het geheel uit hout

bestaat en in grootte en gedaante veel overeenkomst heeft met en wellicht een nabootsing is van de vedel, zijnde het, gelijk die der Chineezen, slechts met twee koperdraden bespannen. De tweede is de toetale van Ternate (fig. 20), bestaande uit een houten lat waarlangs, door middel van een houten schroef, een dunne koperen snaar is gespannen, die met een naald, in een rotan ringetje aan den rechter wijsvinger gehecht, wordt getokkeld, terwijl de linkerhand, door de snaar neer te drukken op de plaatsen door kerven in de lat aangegeven, de tonen bepaalt. De lat steunt op de bolle zijde van een halven klapperdop, die de speler tegen de borst drukt; de borstholte dient hier als klankdoos. Een gelijksoortig instrument is van den Kongo bekend en met den speler afgebeeld in *De Volken der Aarde* II, blz. 83. De toetale heeft zich ontwikkeld uit den musical bow, den muziek-boog, die, later verbeterd door een klankdoos van kalebas en een lus om het koord te stemmen, oorspronkelijk ontstaan is uit den jachtboog; en deze muziek-boog vindt men verspreid over Indië, Melanesië, de zuidelijke helft van Afrika en eenige streken van Midden- en van Zuid-Amerika. „In nearly every instance the bow, as it is found in America, corresponds to some African type; this is especially true of the form found among the Maya of Yucatan, in which the buccal cavity of the player acts as a resonator.”

Tot de tokkel-instrumenten behoort een klein voorwerp met groote verspreiding, de mondharp (fig. 21), ook wel mond-orgel en mond-harmonika genoemd, een smal strookje bamboe, waarin een doorslaande tong losgesneden is in den vorm van een langen en smallen gelijkbeenigen driehoek; deze doet men trillen door het instrument met de vingers te tokkelen, maar omdat het kleine oppervlak van de tong niet dan zwakjes de lucht verplaatst en het gehoorvlies dus weinig

23. KLEDI, MIDDEN-BORNEO.

aangedaan wordt, neemt de speler het instrument tusschen de tanden en de mond dient nu als klankdoos en versterkt het geluid, waarvan de toonhoogte recht evenredig is aan de dikte en omgekeerd evenredig aan het kwadraat van de lengte der tong. „En donnant à celle-ci (den mond) des formes différentes,” zegt Mahillon in zijne catalogus, „on établit des capacités d'air qui vibrent diversement et qui renforcent quelques-uns des sons harmoniques de la lame vibrante.” Groot is het geluid ook nu nog niet en de speler zelf heeft wel 't meest plezier ervan; van welken aard dat geluid is, zegt het Maleische woord gerinding, beter nog 't Makasaarsche genggong, beide klanknabootsende namen van mondharp. In het Fransch heet het instrumentje guimbarde, in het Engelsch jaws harp, verbastering van jaws harp, in het Duitsch Maultrommel, in 't Italiaansch scacciapensieri; het oud-Fransche woord, uit de 15de eeuw, rebute, later door guimbarde vervangen, doelt op de doorslaande tong.

De mondharp op de afbeelding is gebonden tegen een fraai geornamenteerde bamboe, die ten doel heeft het teere voorwerp te beschutten tegen letsel, wanneer het niet wordt gebruikt.

Nu komt aan de beurt een schud-instrument, de angkloeng (fig. 22), die thuis hoort in Bantam en de Preanger. Zij bestaat uit bamboekokers van ongelijke lengte en dikte, van boven schuin bijgesneden als een ganzepen — ik vraag verschooning voor de antieke vergelijking; en geregen aan een horizontale bamboelat. Van anderen zijn de kokers, op de afbeelding een drietal, gesloten door den knoop en onder dien knoop zijn er twee uitsteeksels aangesneden, die hangen in vierkant gehakte gaten van een liggende bamboe; de kokers kunnen, wanneer de toestel geschud wordt, zóóver heen en weer schommelen als de lengte van de gaten in de horizontale bamboe gedooft, en daarbij stooten de uitsteeksels tegen den wand van die bamboe, loodrecht op de vezels, welk stooten een luchtkolom in den schommelenden koker doet trillen op een toonhoogte, die van den vorm, de lengte en dikte der kokers, en met een kracht, die van het schudden afhankelijk is. Groote instrumenten hebben tot 15 kokers en de tonen van de grootste en de kleinste verschillen wel twee oktaven. De groote bamboe's geven een mooi, mollig, klokkend geluid; bij de kleinere wordt de klank niet alleen zwakker, maar hij ontardt in een gerammel en gekletter, dat weinig op muziek gelijkt. De angkloeng wordt wel als afzonderlijk instrument, soms met begeleiding van een fluit, bespeeld, maar meestal voegt men eenige angkloengs van verschillend kaliber bij elkander tot een orkest. De bespeling eischt groote vaardigheid van de muzikanten, die ieder vier of vijf instrumenten voor hunne rekening hebben; de eenvoudige melodieën maken een aangename indruk.

Ten slotte eenige merkwaardige blaas-instrumenten. Ziehier een fraai exemplaar van het Borneosche mond-orgel (fig. 23), dan het in 't eerste gedeelte van dit opstel vertoonde, maar minder dan dat andere geschikt voor een juist begripen van het maaksel; het instrument heeft zes bamboe-pijpen, gedeeltelijk rood gekleurd en door zeer fijn snijwerk vermooid (vergrootglas!). Die pijpen worden bij elkander gehouden door een band van gele en bruine rietreepen en door een dikke bamboe-geleding. De langste pijp draagt bovenaan een van hout nagemaakte kop van een neushoornvogel, die als klankdoos dienst doet, naar men zegt.

De beide fluiten van bamboe gemaakt en door fig. 24 afgebeeld, zijn van Borneo; de grootste heeft twee galmgaten en draagt sierfiguren van groote verscheidenheid, die, vlak uitgespreid, afgebeeld zijn in het boekje over bamboe in Ned.-Indie van J. A. Loebèr Jr. (1909, pl. XXIII, fig. 88). Deze fluit is een neusfluit en zij wordt met één neusgat aangeblazen, terwijl de speler het andere met den vinger sluit; speelster is juister, want hoofdzakelijk is het instrument in gebruik bij de vrouwen der Taman-Dajaks. De toon is aangenaam melankoliek. Ook de kleinste fluit van dezelfde figuur 24 is een neusfluit; en een andere (fig. 25) komt van noord-Nias, een der eilanden ten westen van Sumatra. Behalve op Borneo en Nias vindt men de neusfluiten op de Filipijnen, op Bali en in midden-Celebes. De Niassche fluit heeft aan de einden den bamboe-knoop, het tusschenschot; in dien knoop is een opening en het is dit eind, dat de Niasser in of tegen het linker neusgat drukt, zoodat de fluit zwak naar beneden helt; het andere einde heeft vier galmgaten en zacht blazende doet de speler vier ongeveer een halven toon verschillende klanken hooren, door achtereenvolgens drie van de gaten te sluiten.

De panfluit, door fig. 26 afgebeeld, komt uit het verre oosten van den Indischen Archipel, misschien wel van over de grenzen van het Nederlandsche gebied, van Nieuw-Ierland, ten noorden van Nieuw Guinea. Dit is wel de eenvoudigste vorm van pan-

fluit en het exemplaar is van bescheiden grootte. Het eigenlijke land der panfluiten is het eiland Buka van de Salomon-eilanden en op deze geheele eilanden-groep zijn panfluiten de voornaamste speeltuigen; men voegt daar panfluiten samen tot een orkest met vier blazers, die instrumenten bespelen soms van manslengte. En deze panfluiten van de Salomon-eilanden vertoonen een eigenaardigheid, die ook dezelfde instrumenten van Samoa en van Fiji, zomede die van Zuid-Amerika (en reeds van oud-Peru) bezitten, n.l. dat zij twee rijen pijpen hebben van welke de eene direkt, de andere over de mond-opening van de eerste heen aangeblazen wordt. Meestal zijn de pijpen van de eene rij van anderen gesloten, die van de andere open en hebben twee op elkander gebonden pijpen ongeveer dezelfde lengte; ongeveer, want een open pijp doet het hooger oktaaf hooren van een gesloten pijp van dezelfde lengte, maar het oktaaf is niet zuiver, iets te laag, en om deze ontstemming te verhelpen moet men de pijp iets verkorten. Er komt dus bij deze eenvoudige instrumenten meer kijken dan men vermoedt. Zij dienen ter begeleiding van den zang en zoowel van de fluit-soli als van het samenspel der fluiten, en van de muziek der fluiten samen met den zang is een aanzienlijk materiaal in ons notenschrift overgebracht.

De man die te Baarn met zijn toeter het signaal blaast, waarmede hij aankondigt dat zijn wagen met karnemelk nadert, bracht mij op de gedachte om een afbeelding te geven (fig. 27) van den toeter van bamboe, waarmede de bewoners van Klapperkampong aan de Lorentzrivier in Zuid-Nieuw Guinea iets omroepen, dat ter kennis van velen moet komen. Evenmin of evenzeer als de signaaltrom is de signaalhoorn of schelptrompet een muziek-instrument en misschien was het de schelptrompet, die aanleiding gaf tot deze omschrijving: het eerste muziek-instrument was er geen. „Das Hervorbringen dumpfer Töne durch Einblasen ist in der Tat möglich”; de naar anderen gerichte zijde is open, van boven is de bamboeknoop, het tusschenschot, nog aanwezig, maar er is een rond gat in gemaakt; aan dezen kant blaast men in den toeter.

Fig. 19. Tokkel-instrument van Roti; Mus. Leiden 1 — 149, l. —.60, br. —.135; inl. naam pesanden.

Fig. 20. Tokkel-instrument van Ternate, Mus. Leiden 793 — 9, l. —.375, h. —.145, inl. naam toetale.

Fig. 21. Mondharp van Java, Mus. Leiden 16 — 24, l. mondharp —.13, br. —.015; l. koker —.376, diam. —.038. Soend. naam karinding.

Fig. 22. Schud-instrument uit de Preanger, Java; Mus. Leiden 300 — 469, l. —.56, br. —.455; inl. naam angkloeng.

Fig. 23. Blaas-instrument van midden-Borneo, Mendalam-Kajans, Tandjong Karang; Mus. Leiden 1219 — 292; l. pijpen —.63 l. kalebas —.294; inl. naam kledi.

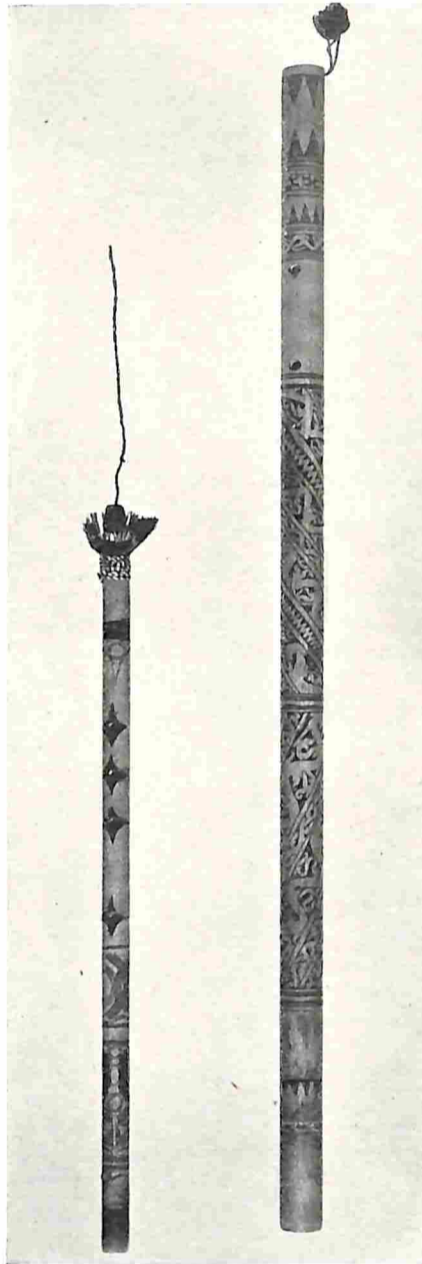
Fig. 24. Neusfluiten van Borneo. De grootste: van midden-Borneo, Taman-Dajaks, Tandjong-Karang; Mus. Leiden 1219 — 337, l. —.64, diam. —.02; inl. naam soeling. De kleinste: van de Pnihings te Penanei, Mus. Leiden 1219 — 336, l. —.409, diam. —.011, inl. naam slingoet.

Fig. 25. Neusfluit van noord-Nias. Mus. Leiden 1002 — 58; l. —.485, diam. —.02; inl. naam soeroene.

Fig. 26. Panfluit van Nieuw-Ierland (?), l. —.45, br. —.11.

Fig. 27. Signaal-roeper van Klapperkampong, Lorentz-rivier, Zuid-Nieuw Guinea; Mus. Rotterdam, 20896, l. —.32.

(Wordt vervolgd). JOH. F. SNELLEMAN.

24. NEUSFLUITER, BORNEO.

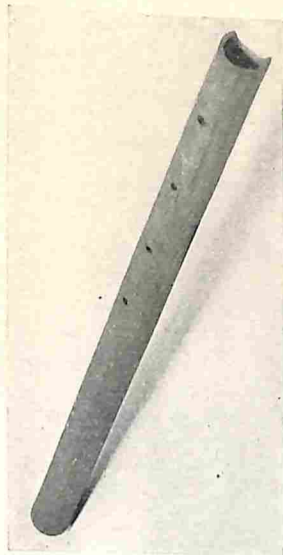
HET OPEN VENSTER.

15) Uit het Engelsch van E. TEMPLE THURSTON.

HET is een druk, een onvermoeid leven. Van den vroegen morgen, tot de zon is geweken voor de bleekgrijze schemering, volbrengt ze onophoudelijk haar schitterende vluchten, nu hoog in de lucht, en dan weer scherend over het water. Ik heb vaak gewenscht even vlijtig te zijn als zij! En dan, nog niet voldaan met de zorgen en moeite om één broedsel groot te brengen is ze gereed de zorg voor een tweede op zich te nemen, zoodra de eerste familie kan vliegen.

Soms gebeurt dat wel in Augustus of zelfs in September, en dan ben ik getuige geweest, dat de jongen werden achtergelaten, zóó diep en zóó sterk is dit instinct om te trekken.

Ik heb hierover vaak nagedacht en me afgevraagd, hoe een vogel, die gedurende den heelen zomer zulk een toewijding aan den dag legt in de opvoeding van haar jongen, al die toewijding uit het oog verliest, als er zulk een roep komt, en dan haar kinderen verlaat, die zij zoo geduldig en liefhebbend heeft grootgebracht, opdat ze de gevaarvolle reis naar het Zuiden kan beginnen. Hon-

25. NEUSFLUIT,
NOORD-NIAS

„Hier!”
„Om te bezoeken?”
„Nee, om te blijven!”
„Mijn beste kind!” zei ik, eenigszins onthutst. „Ik hoop, dat de logeerkamer klaar is?”
„O ja — die is klaar!” antwoordde ze lachend.
„Wel, — en wie is het?” vroeg ik. „Toch niet je tante Edith?”

Ze wendde mijn hoofd naar het raam en verzocht me uit te kijken, en toen raadde ik het en wist, dat de dagen van het wachten voorbij waren.

Ik deel, geloof ik, mijn jaar in naar de vogels. Daarom houd ik ook zooveel van het roodborstje. Hij blijft zingen, terwijl al de anderen zwijgen. Zonder hem zou de winter zonder stem zijn.

Dezen morgen keken we wel tien minuten naar de zwaluw, die in- en uitvloog om haar jongen te voeren. Ik maakte een opmerking over haar onvermoeide vlijt, en toen kwam het weer bij me op, hoe sterk het instinct tot trekken moest zijn, waarna mijn gedachten onwillekeurig teruggingen naar Diana's verzen.

„Heb je nog meer verzen geschreven, mijn lieve?” vroeg ik haar, „sinds dat „Tusschen de Mei en de Roos?” Ze bleef opkijken naar het nest.

„Die kleine rakker zal er nog uitvallen, als hij niet oppast,” zei ze.

„Wel?” herhaalde ik.
„Waarom vraagt U dat?”

Toen wist ik, dat ze weer had geschreven, maar te bescheiden was om het te zeggen. Ik drong er niet verder op aan, omdat dit niet was, wat ik weten wilde. Ik wilde haar voorstellen om iets te schrijven over den trek van de zwaluw. Als ik gedichten kon schrijven zou dit juist een thema zijn, dat ik zelf zou gekozen hebben. Maar ik zou geen twee regels kunnen schrijven, en daarom stelde ik het háár voor.

Ze keek me wel een minuut lang doordringend aan, en toen, alsof ze plotseling een ingeving kreeg, zei ze:

„Ik zal het nu gaan schrijven, vadertje, en ik zal het speciaal voor U schrijven,” — en ze ging naar huis, zingende met haar sterke, jonge stem; haar hoofd achterover, haar lichaam deinend bij elken stap. Zij is ook een zangstertje, dat de winter niet tot zwijgen kan brengen. Ik vraag me soms bevreemd af, of zij ook niet zal willen wegtrekken...

Dezen middag bij de thee bracht ze me de verzen. Ik schrijf ze over in dit boek, met méér recht, dan ik het de overige deed. Dit zijn immers mijn eigen:

Gij hoort de zuidewinden roepen,
En de zwaluw hoort ze ook —
Over de heuvelen en over de hei
Daar roepen ze, en al spannen
De noorde- en oostewinden ook samen —
De zuidewinden roepen ù!

Gij hoort de zuidewinden fluist'ren,
En de zwaluw hoort ze ook —
Al de heideklokjes luiden,
Worden heen en weer bewogen,
En Uw hart ontwaakt en zingt,
Want de zuidewind, die roept U!

Gij hoort de zuidewinden zeggen
En de zwaluw hoort ze ook —
Dat de wereld is vol wond'ren
Onder gloeiend blauwe luchten;
En tòch verbreekt ge uwe levens,
Ofschoon de zuidewind U roept!”

derden zwaluwen sterven elk jaar gedurende dien trek. Aan de Zuidkust van Frankrijk en aan de noordkust van Afrika verdrinken elk jaar groote getallen in de zee. En toch — wanneer de noord-oostewind zijn gezang om het huis heeft doen hooren kan niets hen weerhouden. Het sein wordt gegeven. Ze vergaderen op de telegraafdraden, en zien er uit als kwartnoten op een notebalk en dan, na wat kwetteren en wat opgewondenheid, zijn ze verdwenen. En als dat weer gebeurd is wendt mijn geest zich instinctief van het oude jaar af en ziet weer uit naar het nieuwe.

We hebben vaak samen deze zwaluwgade geslagen, Diana en ik, want door haar jaarlijksche bezoeken aan ons schuurtje is ze een lang-verwachte gast geworden.

Op den 15den April van dit jaar kwam Diana in mijn studeerkamer en riep uit: „Wie denkt U, dat gekomen is?”
„Waar gekomen?” ze ik.

Moet ik werkelijk gelooven, dat ze speciaal voor mij geschreven zijn?

29 Juli. Het proces van opvoeding gaat steeds zijn gang. Dezen morgen nam onze zwaluw haar jongen mee naar den tak van een wilg en voedde ze daar in den zonneschijn. Ze zaten vlak naast elkaar, als kinderen op een schoolbank, en schenen zich niet heelemaal zeker te voelen. Het was een oefening om het evenwicht te leeren bewaren, en ze schenen het zonder ongelukken te leeren. Hoe zij ze daar gekregen had is meer dan ik kan begrijpen. Ik wilde wel, dat ik alle stappen gevolgd had, want ze kunnen niet vliegen; vanmorgen probeerden ze 't tenminste geen van allen.

In de poosjes tusschen 't voeren vliegt ze nog in en uit 't schuurtje. Ik geloof, dat ze haar huisje al weer in orde brengt voor het nieuwe broedsel, dat zal komen. Er zal niet veel te doen zijn, want het zijn zindelijke diertjes, en zoolang de jongen leeren vliegen, maken ze hun nestje elken dag schoon, tot het zoo blinkend is als een nieuwe speld — zooals Alice, het werkmeisje, zou zeggen.

Na een poosje, zelfs vóór ze kunnen vliegen, kunnen de jonge vogels voor zichzelf zorgen. Ik twijfel niet of zij leert hun, hoe ze het best hun dagelijkse plichten kunnen vervullen.

Klaarblijkelijk moet een gedeelte van het nest hersteld worden, want ik zie haar modder verzamelen aan den kant van den kleinen vijver. Ze heeft ze goed vermengd en meegenomen in het schuurtje.

Nu komt ze er weer uit en vliegt over het water, telkens even met haar snavel in het water tippend. Ze neemt haar bad en spoelt de laatste overblijfsels van de modder weg van haar keeltje, waarmee ze het pleisterwerk heeft gedaan. Wat is ze toch een zindelijk diertje!

Binnen een paar dagen zullen wel de lessen in het vliegen beginnen en dat is een gevaarlijke zaak, want de vleugels van een jonge zwaluw zijn bijna te lang in verhouding tot haar lichaampje. Als ze eenmaal vallen kunnen ze niet meer op komen.

Ik heb het Diana gezegd, en beiden zijn we besloten te waken tegen ongelukken, als de lessen eenmaal begonnen zijn. Ik maakte er een toespeling op, dat de keukenkat jonge vogels ving, maar zei haar niets van het roodborstje.

„Ik denk, dat ze moeten leeren vliegen,” zei ze, „ze moeten wegtrekken! Waarom kunnen ze niet in Engeland blijven! We konden het schuurtje immers best verwarmen! Dan zouden ze geen kou lijden!”

Ik lachte om haar eenvoud en antwoordde toen, met haar eigen woorden:

„Je kunt den zuidewind hooren roepen,” zei ik, „en de zwaluw hoort hem ook.”

Ze nam mijn arm stijf vast.

„Ik hoor hem niet, vadertje!” antwoordde ze beslist, zóó beslist, dat ik haar aankeek en me afvroeg, wat ze bedoelde!

2 Augustus. — Ik beschuldig me wegens mijn eigen kleingeestigheid. Er is iets gebeurd, waarvoor ik, geloof ik, alle conventie ter zijde zou hebben willen werpen, als ik 't had kunnen vermijden. De wetten van het hart zijn anders dan de wetten van den mensch. Dit is alles, wat ik zeggen kan, als ik er op terugkijk van het begin af.

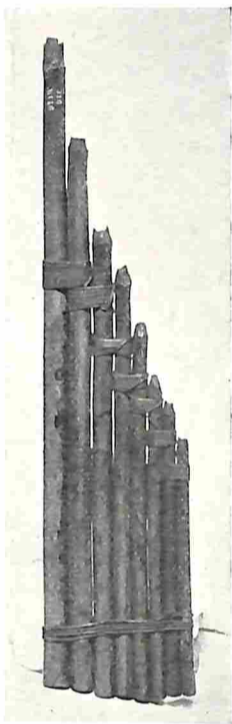
Ik zou deze gevoelens liefst niet op den preekstoel verkondigen. Men wordt zoo gemakkelijk verkeerd begrepen. Maar hier in mijn opschriftboek en alleen tegen mezelf zeg ik het weer: de wetten van het Lot zijn grooter dan de wetten van den mensch.

Fastnedge, die daar beneden bij den molen woont, stemde er in toe te trouwen; meer om aan mijn wensch te voldoen, dan omdat hij 't zelf wenschte, geloof ik. Gedurende drie Zondagen las ik het voorgenomen huwelijk af, en den eersten keer, toen ik een glimlach meende te zien op Suskind's gelaat, keek ik hem doordringend aan, terwijl ik mijn afkondiging besloot. Den volgenden Zondag bij den avonddienst, bemerkende, dat noch Fastnedge noch Mrs. Fuel in de kerk waren, sprak ik van de hulde, die we degenen verschuldigd zijn, welke aan de voorschriften van de kerk gehoorzamen.

„Het is de gewoonte van velen geworden,” zei ik, „om zélf hun lot in handen te nemen — maar er is een discipline van den geest zoowel als van het lichaam. We kunnen niet allen het wiel hanteeren; we kunnen niet allen het schip besturen. Er moet één zijn om te bevelen, terwijl er velen zijn om te gehoorzamen, en gehoorzamen kan een even groote deugd zijn als regeeren.”

Toen ik hun huwelijk voor den laatsten keer afkondigde, stond Suskind's gelaat zoo ernstig als dat van een rechter.

Nu zijn ze getrouwd en is de vergelding op mij gevallen. Alles wat ik tot Fastnedge zeide, alles wat ik in mijn preeken heb gezegd, komt

26. PANFLUIT,
NIEUW-IERLAND (?)27. SIGNAAL-
ROEPER,
ZUID-NIEUW
GUINEA.

tot me terug om me beschaamd te doen staan. Wat zonde kon er toch in hun geval zijn geweest? vraag ik mezelf af. Waarom liet ik ze niet als de kinderen, die ze toch immers waren?

Op den dag van hun trouwen vond Spencer, de man, die de kerk verzorgt, het niet noodig om de kerk te verwarmen. Ik dacht er ook niet aan het hem te zeggen. En toch was het een kouder dag dan we hadden verwacht. 's Nachts stak een Oostenwind op en den heelen morgen bleef het nog waaien en rinkelden de ramen der pastorie.

Tegen elf uur moest ik naar Morton rijden om een timmerman te spreken over de een of andere kerkelijke zaak. Op den terugweg dacht ik er aan, hoe koud het was en op mijn horloge kijkend bemerkte ik, dat ik nog ongeveer drie kwartier van Bramlingham af was en dat ik over een half uur in de kerk behoorde te zijn om het huwelijk te voltrekken. Ofschoon ik zoo vlug reed als ik kon, was ik toch nog een kwartier te laat en vond de oude menschen op mij wachten.

We hadden den dag van het trouwen geheim gehouden en dus was er niemand om hen uit te lachen, toen ze weg gingen, en toen de dienst voorbij was, gingen ze arm in arm naar huis, zij leunende op hem aan den eenen kant, terwijl hij aan den anderen kant op zijn stokje steunde. Toen glimlachte ik om de voldaanheid, die het me gaf ze nu man en vrouw te weten. Het streefde, vermoedelijk, mijn ijdelheid, te denken, dat ik mijn zin had gekregen.

Ik herinner me wat Diana dien dag tegen me zei aan de lunch. „En zouden ze nu gelukkiger zijn?” zei ze. Ik herinner me mijn antwoord:

„Hoe kan het anders?” zei ik.

En nu denk ik weer aan dit alles. In die koude kerk, misschien wel in de oogenblikken, terwijl ze op mijn komst wachtten, vatte Mrs. Fastnedge kou. In een paar dagen ontwikkelde zich dit tot longontsteking en twee dagen later stierf ze. Het ging alles bijna te vlug en te plotseling om het te kunnen gelooven. En gedurende een heelen dag zat de arme oude man naast het bed en keek naar haar, en kon maar niet gelooven, dat het waar was.

Ik ging er heen, om hem op te zoeken en langen tijd zei hij niets, doch ten laatste keek hij op om me aan te zien, en toen zei hij: „Het was zulk een kind, Mijnheer — daarom begrijp ik het niet.”

Ik geloof niet, dat hij dit als een verwijt bedoelde, en toch trof dit me meer dan alles, wat hij had kunnen zeggen. Ze was zulk een kind — waarom kon ik haar niet met rust laten?

De wetten van het Lot gaan boven de wetten van den mensch. Dit is alles, wat ik zeggen kan.

4 Augustus. — Gisteravond bracht Allan Tregenna me een oud boek over vogels; uitgegeven in 1743, dat hij gevonden had tusschen de boeken in zijn vaders studeerkamer. Het was bijzonder belangwekkend, omdat het me aantoonde, hoeveel al bekend was van onze Engelsche vogels, vóór Gilbert White zijn beroemde brieven schreef vanuit Selborne. De schrijver was onder den invloed van het bijgeloof van die dagen. In een hoofdstuk over de bijen sprak hij heel ernstig over de uitwerking, op hen teweeg gebracht door den dood van hun eigenaar en hij is overtuigd, dat in zulk een geval de dood van de geheele korf zal volgen. Hij ging niet zóóver met te verklaren, op welke wijze het bericht van hun meesters dood hun werd overgebracht. Ik geloof, dat dit ver-

meld wordt in een brief van Gilbert White over het bijgeloof van Selborne.

Toen ik er aan dacht, hoe spoedig de jonge Allan naar zijn oom's boerderij in Californië zou vertrekken en niettegenstaande de vrees, die me was overvallen toen hij den laatsten keer bij ons was, vroeg ik hem te blijven om met ons te souperen. Na dit maal, hetwelk we in den zomer om acht uur gebruiken om de avonden te verlengen, gingen we met Diana in den tuin zitten en praatten over zijn toekomst en veel andere dingen.

De kaarsen in den salon waren opgestoken en het aantal motten, dat door het licht werd aangetrokken, was verbazingwekkend. Ik geloof niet, dat ik ooit zóóveel en zoo'n groote verscheidenheid bij elkaar heb gezien. Diana sloot het raam, zoodat ze niet in de kamer konden vliegen, aangetrokken tot hun eigen verderf. We zaten te kijken, hoe ze tevergeefs tegen het glas vlogen.

Ten laatste kwam het bij me op, dat dit een uitstekende gelegenheid was om eenige waarnemingen te doen, en ik ging in huis om mijn flesch met rum en stroop te halen, welke ik elk voorjaar in gereedheid houd voor zulk een gelegenheid.

Zij bleven onder den moerbeiboom zitten, terwijl ik met mijn pot rond ging om de boomen in den tuin aan te strepen. Dat aanstrepen van de schors is een eenvoudig middel om te lokken en doet het motje geen kwaad. Het komt rechtstreeks af op den reuk van den drank en dan blijft het aan den boom zitten, bedwelmd door de rum en vastgekleefd door de stroop, en is een uitstekend voorwerp om waargenomen te worden. Het is het werk van een oogenblik om het te bevrijden. Ik heb ze vaak mee in huis genomen, waar ze zich spoedig herstelden van de werking van den alcohol.

Deze expedities herinneren me altijd aan de dagen, toen ik nog een schooljongen was. Ik ondervind dezelfde gevoelens van opwinding, als ik een boom nader, om te zien, welk geluk me wacht. Diana voelt er weinig voor, ofschoon ik haar verzekerd heb, dat er in 't geheel geen wreedheid in het spel is. Daarom ging ik gisteravond alleen. Zooals ik verwacht had, was het resultaat zeer bevredigend. Ik vond motjes op elk stukje schors, dat ik beschilderd had. Aan enkele boomen kleefden er meer dan een dozijn vast op dezelfde plaats. Er moeten wel een dozijn tijgermotten geweest zijn en ik telde drie kolibri-vlinders. Voor die diertjes heb ik een groote genegenheid. Ze vliegen overdag zoowel als 's nachts en getrouw aan den naam, die hun gegeven is, lijkt hun vlucht meer op die van een vogel dan van een insect. Ik blijf altijd staan om ze gade te slaan in den tuin, wanneer ze, met de onzichtbare beweging van hun vleugeltjes — zóó vlug vliegen ze — bijna alle bloemen bezoeken, die in den tuin groeien. Ik bevrijdde ze allen, en zette ze op een veiliger plaats, waar ze zich konden herstellen van hun bedwelming. Een belangwekkend kenmerk van deze motten is, dat ze bijna in alle jaargetijden gezien worden. De „imagines” komen in Augustus of September en slapen den geheelen winter, tot een warme dag ze naar buiten lokt, en ik heb ze wel in December en Januari zien vliegen, op een van die dagen, wanneer een blauwe hemel en een heldere zon hen bedriegen en doen gelooven, dat de lente dichtbij is.

Eén motje ontdekte ik gisteravond op mijn stroopplekken, dat geheel nieuw voor me was. De voorvleugeltjes waren licht roodbruin en in 't midden wit bestoven. De achtervleugeltjes waren wit of grijs en lichtbruin bestoven. Het was in elk geval een nieuw soort voor me.

Ik vond het op een lei-appelboom in den moestuin en toen ik het bestudeerde, hoorde ik de stemmen van Diana en den jongen Allan. Ze hadden hun bank onder den moerbeiboom verlaten, en liepen nu samen het pad tusschen de besenstruiken op en neer. Daar is een plaats, waar we onze snijbloemen kweken, onze anjelieren en reseda, onze roode en witte klaver en onze struikrozen. Op stille zomeravonden is de lucht bezwangerd met hun geuren. Het bracht me de dagen voor den geest toen Georgina en ik de paden van haar vaders tuin op en neer liepen; hoe Acres, de tuinman, op zijn spade placht te rusten om tegen ons te praten, tot we van harte wenschten, dat hij zoo goed zou zijn ons alleen te laten en we toch den moed niet hadden zijn gesprek te onderbreken en hem te verlaten.

Ik zou ze toen ook niet vergezeld hebben om voor derde te spelen; toch was het misschien nieuwsgierigheid — maar geen ijdele nieuwsgierigheid, zou ik willen zweren — die me mijn ooren deed inspannen om te luisteren naar den klank van Allan's stem. Als dit hetzelfde is als voor luistervink spelen, dan verontschuldigd ik mij zonder eenige aarzeling. Er was geen verdenking in mijn ziel, terwijl ik luisterde; alleen die bezorgdheid, die elke vader moet voelen voor zijn enig kind.

(Wordt vervolgd).

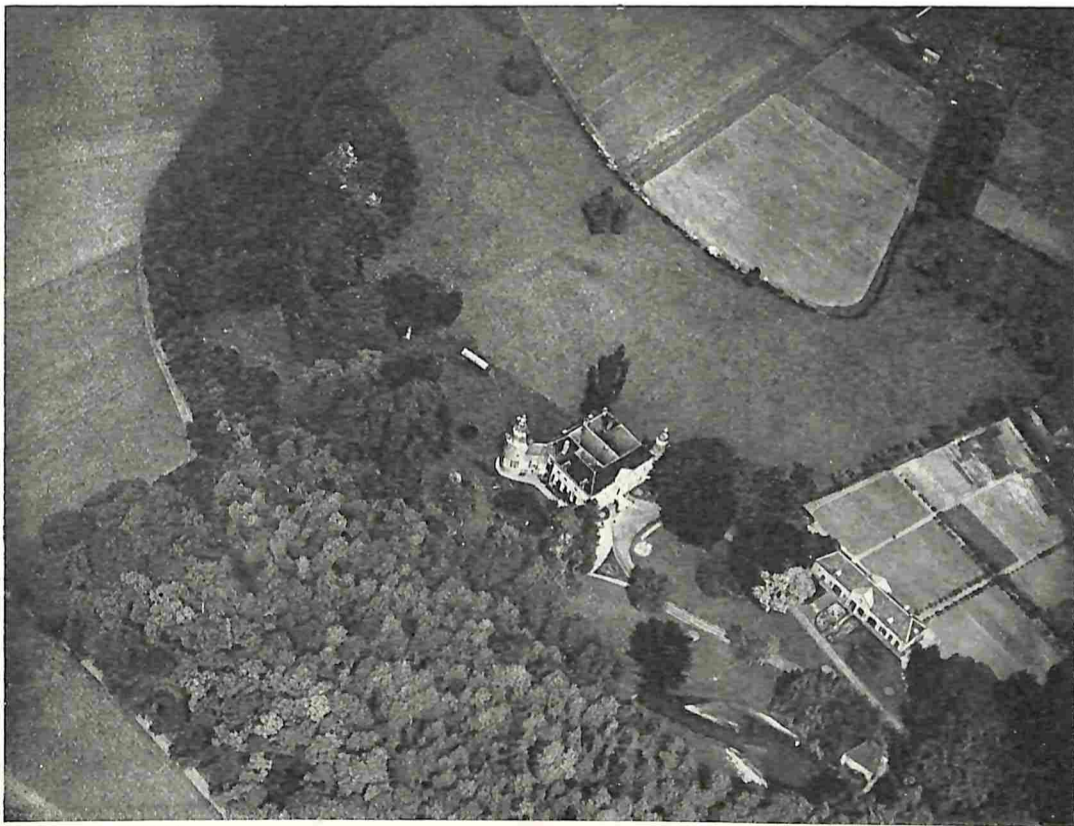

Foto H. G. J. Völcker.

NEDERLANDSCHE KASTEELN, UIT VLIEGTUIGEN GEFOTOGRAFEERD.
II. HET KASTEEL HACKFORT BIJ VORDEN.